БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

БУРЯТ-МОНГОЛОЙ ҮНЭН

ВКП(б)-гэй Бурят-Монголой Обкомой, БМАССР-эй Верховно Соведэй ба ВКП(б)-гэй Улан-Удын Горкомой орган.

№ 180(5072)
Суббото
Сентябриин 7
1946 он

Сэн 20 мүнгэн

Партиин худөөгэй райком болбол ажабайдалай эгээл гүн дунда байна гээшэ, тэрэнэй үүргэнь угаа харюусалгатай. Энэ үүргэеэ, манай гайхамшагта сагай, ажал ба барилгын фронт дээрэхи агуупэхэ сталинска добтолгын сагай эрилтэнүүдые дүүргэжэ шадаха гээшэ—худөөгэй райком бүхэнэй зорилго мүн.

„ПРАВДА“.

Партиин худөөгэй райком

(„Правдын“ түрүү бэшэг)

Нүхэр Сталинай зааһанай еһоор, худөөгэй район хадаа «колхозно байгуулалтын болоод деревнидэхи али бүхы ажахын хүдэлмэриин һалаануудай хамтардаг» тиимэ центр мүн. Энээн дээрэһээ, партиин райком гээшэ партийна хүтэлбэриин эгээл шухала газар байһаниинь элитэ болоно. Партиин райком хадаа район соохи бүхы хүдэлмэрие шэглүүлжэ, нэгэдхэжэ ба хинан шалгажа байдаг орган мүн.

Районуудай байха үедэ партиин худөөгэй райкомууд болбол өөрынгөө хүдэлмэриин бүхы һалбаринууд дээрэ тон шухала дүй дүршэлтэй болоо. Худөөдэ партийна хүтэлбэри бэелүүлжэ шададаг кадрнууд, энэ арюун һайхан ба шухала хүдэлмэридөө дуратай кадрнууд ургажа гараа. Дунда зэргын хүдэлмэрилэгшэдэй—районно партийна хүтэлбэрилэгшэдэй большевистскэ бэлэдхэлтэй болоһон ябадал колхозуудые ажахын эмхидхэлэй талаар бэхжүүлхын түлөө, манай худөө ажахын үйлэдбэриин хүсэнүүдые бүхы хэмжээгээр хүгжөөхын түлөө, Эсэгэ ороноо хамгаалгын агууехэ дайнай үедэ фронт ба тылые таһалгаряагүй хангахын түлөө тэмсэл соо аша үрэтэйгөөр харагдаһан байна.

Мүнөө колхозно тарияашад болбол энхэ амгалан зохеохы ажалдаа бусажа ерэбэ. Тэрэ хадаа шэнэ Сталинска табанжэлэй түсэбые дүүргэхын тула бүгэдэарадай тэмсэлдэ эдибхитэйгээр хабаадалсана. Худөө ажахын талаар шэнэ табанжэлэй түсэбые амжалтатай һайнаар бэелүүлхэ ябадал колхозно тарияашадые партийна хүтэлбэреэр эрэ зэргэ хангаһан дээрэһээ ехэхэнээр дулдыдаха байна. Энэ талаар партиин худөөгэй райком тон ехэ үүргэ дүүргэхэ зэргэтэй. Тэрэнэй хүдэлмэриин бүхы арга методые һайжаруулха тухай хэрэг ябажа байна гээшэ. Олониитын хүгжэлтын шэнэ үедэ ороод ябанаб, ажабайдал гээшэ намһаа шэнэ шадабарие эрижэ байна гэжэ партийна хүдэлмэрилэгшэ ойлгохо еһотой.

ВКП(б)-гэй Центральна Комитет болбол партиин Сальска райкомой тоосоое дуулахадаа эгээл энэ талаһаань тэрэнэй хүдэлмэрие хаража үзэһэн байха юм. Ростовско областиин энэ Сальска район болбол колхозуудые ажахын-эмхидхэлэй талаар бүхэжүүлхэ хэрэгтэ бага бэшэ дүй дүршэлтэй байһан юм. Энэ район худөө ажахын кампаниинуудые муу бэшээр ябуулдаг, ажахын зарим нэгэн амжалтануудые туйлаһан байгаа. Тиин мүнөө Сальска райкомой хүдэлмэри болбол урагшаа бурьялан дабшажа байгаа ажабайдалай эрилтэнүүдтэ таарахаяа болеод байна, тэрэ хадаа партиин табижа байгаа шэнэ зорилгонуудһаа гээгдэжэ ябана.

Партиин райком гээшэ—политическэ хүтэлбэриин орган мүн гээшые мартаһан ябадалай хорото хойшолонгуудые түбхын түрүүндэ Сальска райкомой жэшээн дээрэһээ харанабди. Тэрэ хадаа райисполком ба газарай органуудые алгасажа, бүхы үнгэрхэдөө бишиихан ажахынуудые асуудалнуудые бэедээ даажа абадаг болоо. Колхозууд, совхозууд ба МТС-үүдэй хүдэлмэрилэгшэд ажахын бүхы асуудалнуудаар ехэ райкомһоо заабари абадаг ба гансал партиин райкомдо хандадаг болошоһон байна. Райисполкомой хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэд ямаршье ушар болоо һаань, партиин лэ райкомһоо заабари хүлеэжэ һуудаг болоо. Энэ юундэ хүргэхэб? Энэ хадаа советскэ, ажахын ба газарай органуудые тоохогүй, тэдэнэй орондо хүдэлхэ, тэдэнэй харюусалгыень бага болгохо ябадалда хүргэхэ байна.

Энэ бүхы хадаа хүдэлмэриин далайсые хабшажа, тэрэнэй шанарые доошолуулна, район соо байһан хүсэ ба резервнүүдые дүүрэн хэмжээгээр хэрэглэхэ ябадалда һаад хэнэ. Хэрбээ энэ тэрэ советскэ албан газар болбол өөрынгөө зорилгонуудые дүүргээгүй юм хадань, тэрэниие хэрэгсээхэгүй ба тэрэнэй орондо хүдэлхэ бэшэ, харин тэрэниие бүхэжүүлхэ, кадрнуудаар туһалха, аша туһатайгаар хүдэлхэ ябадалыень туйлаха хэрэгтэй.

Советскэ ба газарай органуудай һайнаар ба нарин нягтаар хүдэлмэрилдэг лэ аппарадта түшэглөөд байбал райком гээшэ жэжэ юумээр дарагдаха бэшэ, харин ажахын хүдэлмэрие партийно-политическэ хүдэлмэритэй зүбөөр зохилдуулжа шадаха байна. Ажахын хүтэлбэри болоод партийно-эмхидхэлэй ба политическэ хүдэлмэри дээрэ партиин Сальска райкомой гаргажа байһан ехэхэн дутагдалнууд гэнтын ябадал гү, али бэшэ гү? Бэшэ, гэнтын ябадал бэшэ. Энэ райком болбол үдэр бүриин албан захиргаанай ба ажахын хэрэгүүдтэ дарагдашоод, ажахын хүтэлбэриин гол шухала асуудалнуудые ба район доторхи советскэ ба ажахын органуудай ажал ябуулгые шалгаха уялгаяа мартадаг байна. Райком болбол колхозуудые эмхидхэлэй-ажахын талаар бүхэжүүлхэ асуудалнуудта зохихо анхаралаа табидаггүй, худөө ажахын артелиин уставые ба колхозно демократиие хазагайруулха, колхозно зөөриие үрихэ ябадалые, мүн колхозуудай ажалай жаяг заршамай ба хүдэлмэриин һула муугаар эмхидхэгдэһэн ябадалые хамаархангүй гарадаг байна.

«Райком болбол партийно-эмхидхэлэй ба партийно-политическэ хүдэлмэридэхи ехэхэн дутагдалнуудые үшөө усадхаагүй, партийна эхин организацинуудта һаналаа багаар табижа, өөрынгөө хүдэлмэри ябуулхадаа тэдээндэ түшэглэнэгүй, колхозуудай, совхозуудай ба МТС-үүдэй ажал хэрэгтэ тэдэнэй нүлөө үзүүлхэ ба үүргыень дээшэлүүлхэ тухай оролдоногүй,—гэжэ ВКП(б)-гэй Сальска райкомой хүдэлмэри тухай тогтоол соогоо партиин Центральна Комитет зааһан байна. Гэхэ зуура район соонь нилээд олон эдибхитэн байха юм, райком болбол тэдээнтэй хүдэлмэрилөөд байбал тэдэнэй туһаламжаар бүхы хүдэлмэриингөө далайса ба шанарые нилээд үргэдхэжэ, область дотороо түрүүшүүлэй зэргэдэ түргэн гаража шадаха байна. Райком болбол үргэн олон эдибхитэнһээ таһаранхай байжа, колхозуудай нэгэ хэдэн лэ хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэдые таниха байна. Тиигээд район соо байһан хүсэ ба резервнүүдые хүдэлмэреэ бүхэжүүлхын түлөө хэрэглэдэггүй байха юм».

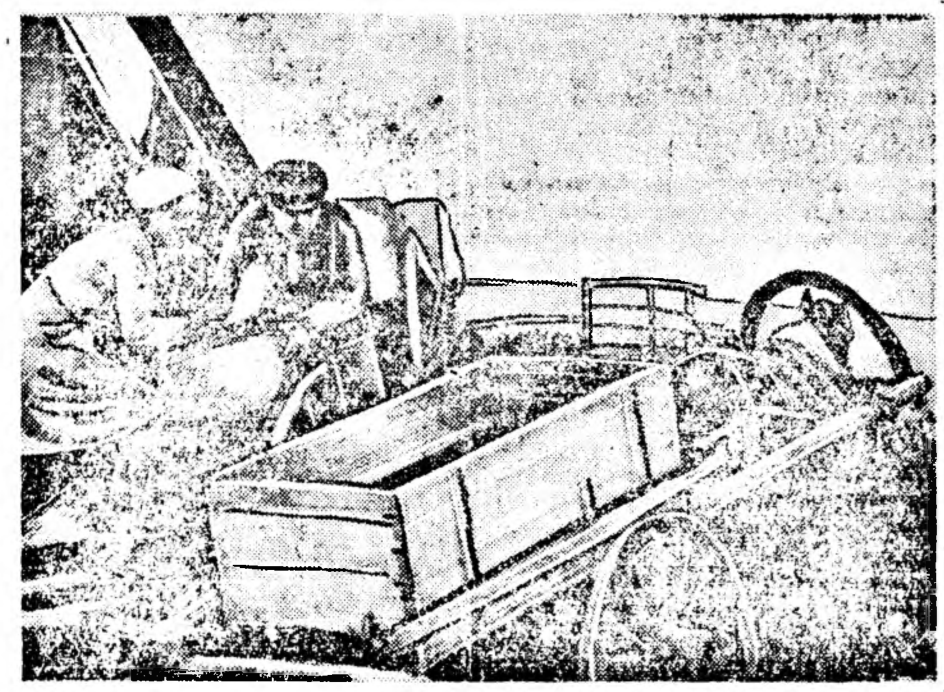
Районно партийна организациин идейнэ ажабайдал тон доодо хэмжээндэ байна, партийна гэгээрэл гээшэ хаягдашанхай, коммунистнуудые, тодорхойлон хэлэбэл партида шэнээр абтагшадые хүмүүжүүлхэ хэрэг хангалтагүйгөөр табигданхай. Хүнүүдтэй хэхэ политическэ ба эмхидхэлэй хүдэлмэри болбол райкомой ажал дээрэ зохихо һуурияа үшөө олоогүй, хойно хаягдашаһан байха юм.

Партиин райком гээшэ—уян шударгуу орган мүн; тэрэнэй хүдэлмэрилэгшэд—нэгэдэхи секретарьһаа эхилээд инструктор хүртэрөө—тарияаша ниитын, районно ажаүйлэдбэриин хүдэлмэрилэгшэдэй, худөөгэй интеллигенциин дунда һуужа ба хүдэлжэ байдаг байна. Тэдэнэр хүнүүдые һайса мэдэхэ, тэдээнтэй барисаатай байха ба саг үргэлжэ хүдэлхэ, большевистскэ эмхидхэгшэд, партийна пропагандистнууд ба агитаторнууд болон ниитэ зоной дунда үгэ хэлэжэ байха еһотой. Эгээл нигээд байгаа һаа, колхозно деревниин бүхы ажабайдалда партиин райкомой үзүүлжэ байһан нүлөөн гээшэ аша туһатай болохо байна. Райкомой түлөөлэгшэ болбол жиирын коммунисттай, колхозно эдибхитэдтэй уулзажа байха уялгатай. Худөөгэй ондоо эдибхитэдые мэдэхэгүй аад, колхозой правлениин түрүүлэгшэ гү, али худөөгэй соведэй түрүүлэгшэтэй барисаатай байһанаараал һанаагаа амаршадаг партийна хүдэлмэрилэгшэд бирахагүй. Райкомой хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэд колхозууд, МТС-үүд ба совхозуудта хүрэжэ ерээд, партийна эхин организацинуудые алгасадаг, коммунистнуудые суглуулхагүй, партиин жиирын членүүдтэй, заримдаа партийна организацинуудай секретарьнуудтайшье хөөрэлдэхэгүй тэрэ буруу ябадалые тэсэжэ болохогүй. Энэ хадаа худөөдэхи партийна эхин организациие һуладхаха, колхозой хэрэгэй ямараар ябажа байһанай түлөө тэрэнэй харюусалгые доошолуулха ябадалда хүргэхэ байна. Тиин гэтэр райкомой уялга хадаа—колхозуудай хүдэлмэридэ колхозно партийна организацинуудай үзүүлдэг нүлөөе бүхы хэмжээгээр дээшэлүүлхэ, колхозно ажабайдалай шухала хэрэгтэ тэдэнэй анхаралые хандуулха, колхозно тарияашадай хүтэлбэрилэгшэд ба эмхидхэгшэд болгон тэдэнэй үүргые бүхэжүүлхэ ябадал болонобшуу.

Партиин райком болбол колхозуудтахи партийна эхин организацинуудые бүхэжүүлхэ талаар саг үргэлжын ехэ хүдэлмэри ябуулжа байха еһотой. Энээнтэй хамта али нэгэн ажахын политическэ кампаниие «дэлгэрүүлхын» тула ойро зуура худөө гараха ябадалые зохистой гэжэ ябашье тооложо болохогүй. Ингэжэ худөө гараха ябадал партийна эхин организацинуудай, колхозууд, МТС-үүдэй ажабайдалда гүнзэгыгөөр оролсохо, тэдэнэй хүдэлмэридэхи дутагдалнуудые саг соонь элирүүлхэ, эдэ дутагдалнуудай үндэһыень барижа абаха арга райкомой хүдэлмэрилэгшэдтэ олгодоггүй байна. Иимэ аргаар хүдэлдэг райкомууд болбол худөөгэй партийна эхин организацинууд тухай, колхозууд тухай, тэдэнэй хүнүүд тухай миил юрэнхы дээрэнь мэдэхэ байдаг. Тэдээндэ бүхы колхозууд адли, бүхы хүнүүд нэгэ шарайтай үзэгдэдэг, тэдэнэр энэ тэрэ колхозой онсо илгааень харадаггүй ба шэнжэлжэ үзэдэггүй байха юм. Тиин энэ хадаа колхозууд, МТС-үүд, совхозуудые хүтэлбэрилхэ хэрэгээ һуладуулха ябадалда, худөө ажалай гээгдэхэ ябадалда, зарим колхозуудай хожомдохо ябадалда зайлашагүй хүргэдэг байха юм.

Хүдэлмэриингөө арга методые һайжаруулха гээшэ—худөөгэй райкомуудай зайлашагүй нэгэн зорилго болоно. Худөөдэ ниитэ зоной эмхидхэгшэ ба политическэ хүтэлбэрилэгшэ болгон райкомой үүргые үргэхэ хэрэгтэй. Райком болбол бүхы советскэ ба ажахын организацинуудай бүхы хүсэ шадалаараа хүдэлхэ ябадалыень туйлаха зэргэтэй. Райком болбол худөөгэй партийна организацинуудта туһалхадаа тэдэнэй дүүрэгшээр хүдэлхэ ябадалые, арад ниитын дунда авангардна үүргэеэ бэелүүлхэ ябадалые, коммунистнуудай, советскэ интеллигенциин дунда хүмүүжэлэй хүдэлмэри ябуулхые туйлаха еһотой. Райком болбол худөөгэй активтай холбоотой байха ябадалаа үдэр бүри ба час бүри үргэдхэжэ ба бүхэжүүлжэ байха еһотой, тэлээнтэй ходолоо зүбшэжэ байха, партийна, советскэ ба колхозно эдибхитэниие анхаралтайгаар хүмүүжүүлхэ, тэдэниие хүтэлбэрилхы хүдэлмэридэ дэбжүүлхэ еһотой. Партийна бэшэ эрхим эрибхитэдые, илангаяа сэрэгэй албанһаа табигдаһан фронтовигуудай дундаһаа хүтэлбэрилхы хүдэлмэридэ зүрхэтэйгөөр дэбжүүлхэ хэрэгтэ онсо анхарал хандуулагдаха болоно.

Колхозно деревниин үмэнэ табигдаһан шэнэ зорилгонууд болбол районно хүтэлбэриин хэмжээе дээшэлүүлхэ гэжэ эринэ, өөрынгөө хүдэлмэрие һайжаруулха ба өөрынгөө дутагдалнуудта шүүмжэлэлтэйгээр хандахыень худөөгэй райкомуудые уялгална. Партиин худөөгэй райком болбол ажабайдалай эгээл гүн дунда байна гээшэ, тэрэнэй үүргэнь угаа харюусалгатай. Энэ үүргэеэ, манай гайхамшагта сагай, ажал ба барилгын фронт дээрэхи агуупэхэ сталинска добтолгын сагай эрилтэнүүдые дүүргэжэ шадаха гээшэ—худөөгэй райком бүхэнэй зорилго мүн.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Торинн аймагай Карл Марскын нэрэмжэтэ колхозой членүүд комбайнаһаа гараһан тарияае гүрэндэ тушаахаар ашажа байна.
И. Красавцевай фото.

ОРООҺОТО КУЛЬТУРАНУУДАА БАРАНИИЕНЬ ХУРЯАБА

КЯХТА. (Манай тусхай корреспондентһээ). Эндэхи табан колхоз ороонһото культурануудые хуряаха түсэбүүдээ аймаг соо түрүүлэн дүүргэбэ. «Улаан табангуут» колхоз (правлениинь түрүүлэгшэ Дамбаев, партийна организацинь секретарь Колодин) аймаг соо эгээл түрүүлэн, ороонһото культурануудаа бараниень хуряаһан байна.

Дурсагдагша түрүү колхозой удаа тээ Ульяновай, Усть-Киранска сельсоведэй Ворошиловай, Сталинай нэрэмжэтэ, «Большевик» колхозууд ороонһото культурануудые хуряаха түсэбөө бүримүһэн дүүргээ.

Б. ДЫМБРЫЛОВ.

Колхозой сабшалангые үрижэ байна

ТАРБАГАТАЙ. (Телефоноор абтаба). Үбһэ сабшаха гүрэнэй түсэб аймаг дотор хангалтагүйгөөр дүүргэгдэжэ байнхай. Калининай, Дзержинскиин нэрэмжэтэ, «Красный боец», «Победитель», «Авангард» колхозууд үбһэхуряалгые бүри муугаар үнгэргэжэ байха юм. Эдэ колхозууд аяар мүнөө хүртэр үбһэ сабшаха түсэбөө хахадлаашьедүй байһаар.

Гадна, зарим колхозууд үбһэхуряаха гүрэнэй түсэбые дүүргээдүй байһан аад, ниитын сабшалангые иишэ тиишэнь үрижэ, хороожо байха юм. Жэшээлхэдэ, «Красная заря», «Красный партизан», «Политотдел», «Гигант» колхозуудай хүтэлбэрилэгшэд аймагай хүдэлмэришэд ба албахаагшадта ниитын сабшаланһаа хэдэ-хэдэн гектар таһалжа үгэжэрхиһэн байна. Теэд, тэдэ колхозуудай хүтэлбэрилэгшэд ниитын сабшалангые ондоо тээшэнь үгэхэдөө, колхознигуудай хамтын суглаанай зүбшөөлгүйгөөр өөһэдөө мэдээд үрижэ байдаг болошоо.

Колхозой сабшалангые өөһэдөө мэдээд үрижэ, хороожо байһан гэмтэ хүнүүдтэ аймагай хүтэлбэрилхы эмхи зургаануудай зүгһөө мүнөө хүртэр энэ гэжэ хэмжээн абтанагүй. Энэ юу харуулнаб гэхэдэ, Тарбагатайн хүтэлбэрилхы зарим хүдэлмэрилэгшэдэй худөө ажалай артелиин Уставые хазагайруулжа байһан баримтые даамгайгаар тэсэжэ байдаг болошоһыень гэршэлжэ үгэнэ.

И. ФЕДОРОВ

Нёдондонойхиһоо нобшоор хүдэлмэрилнэ

Хоринн аймагай колхозууд үбһэ тэжээл бэлэдхэлые нёдондонойхиһоо һураггүй удаанаар ябуулжа байна. 1945 оной августын 26-ай байдалые энэ жэлэйхитэй сасуулхада Хоринн аймаг нёдондонойхиһоо аяар 4974 гектар багые сабшаһан, 16905 центнер багые һурилһэн, 2298 тонно силос багаар дараһан байха юм.

Хүдэлмэриин хүсэнэй нилээдгүй олошорһон байбашье, үбһэхуряалгада нёдондонойхиһоо үсөөн тоото колхознигуудые гаргаһан байшоо. Энэ жэлдэ ехэнхи сабшалангай үбһые гар хажуураар хуряаха байһан аад, нёдондонойхиһоо һураггүй үсөөн гар хажууршадые табиһан байба. Тэрэшэлэн сенокосилка, морин тармуур гэхэ мэтэнүүд үсөөнөөр хэрэглэгдэнэ.

Чапаевай, Калининай, Кировэй, нэрэмжэтэ, «Родник» колхозууд үбһэхуряалгые илангаяа муугаар үнгэргэжэ байха юм. Эдэ колхозууд үбһэхуряалгада ябаха машина зэмсэг, мори унаануудаа бараниень элсүүлээгүй байна. Мүн түсэбөөр хараалагдаһан колхознигуудай хэдэн олон хүнүүдые сабшалан дээрэ гаргаагүй байшоо.

Тиихэлээр, олонхи колхозууд үбһэ сабшаха түсэбүүдээ хахадлаашьедүй байха юм. Аймагай зарим колхозууд силос даралгые мүнөө хүртэр хүсэд тоодоггүй дээрэһээ тусхайта түсэбүүдээ тон хангалтагүйгөөр дүүргэнэ.

Шугы бургааһа, намаг, ойн соорхой, тарилгын газарай заха зүүр гэхэ мэтын эгээл һайн сабшалангые зарим колхозууд орхижорхино. Колхоз бүхэн иимэ газарые гараар сабшаа һаа, үбһэ тэжээл абаха түсэбүүдээ түргэн саг соо заатагүй дүүргэхэ байгаа. Теэд, тар хажууршадые олдор гаргажа шадаагүй байхалаараа шэмэтэй һайн үбһөө орхижорхино.

Аймагай хэдэн олон колхозууд үбһэндэ ябагшадай жаяг заршамые шангаар табижа шадаагүй байха юм. Тиихэлээр олонхи үбһэшэдынь үдэрэйнгөө нормонуудые дүүргэдэггүй байна. Зарим, илангаяа «Родник» «Красный партизан», «Арбижал» ба бусад колхозуудай үбһэхуряалгада ябадаг хүнүүдэй аяар 60—70 процентнь байгуулагдаһан даалгабаринуудаа дүүргэнэгүй. Энээнэй гол шалтагаан юуб гэхэдэ, ажалай эмхидхэлэй һулаар табигдаһанһаа болоно.

Үбһэшэдэй дундахи социалистическэ мүрысөөе зарим колхозууд бодотоор эмхидхэжэ шадаагүй байһаар. Түрүүшүүлые урмашуулха хэмжээнүүд хүсэд абтанагүй.

Колхознигуудай ажалай эмхидхэлые эрид һайжаруулан, үбһэхуряалгые бүхы хэмжээгээр шангадхахын түлөө хориинхид онсо анхаралаа хандуулха ёһотой. Тиигэбэл тэндэхи колхоз бүхэн үбһэ тэжээлэ элбэгээр абажа, адуу малаа улам олошоруулха байна.

Ц. ГАРМАЕВ, («Б.-М Үнэнэй» тусхай корреспондент).

Залуу стахановецуудай слет

Һаяхан Улан-Удын паровозо-бүтээлгын заводой парткабинет соо заводской районой залуу стахановецуудай слет үнгэргэгдэһэн байна. ВЛКСМ-эй райкомой секретарь нүхэр Богомолов гэгшэ залуушуулай зорилго тухай элидхэл хэбэ.

Элидхэл тушаа районой эрхим стахановецууд нүхэд Анохин, Бояков ба бусад хамта 7 хүн үгэ хэлэбэ.

Залуу стахановецууд Расшупкин, Махтарулин, Башева ба бусадта «Дүрбэдэхи Сталинска табанжэлэй түрүүшын хахад жэлэй түсэб дүүргэхэ ябадалда шударгуу ажалай түлөө» гэһэн ВЛКСМ-эй райкомой грамота барюулагдаһан байна.

Слет болбол заводской районой эрэгтэй эмэгтэй бүхы залуу стахановецуудта хандалга абаа.

ЖЭЛЭЙНГЭЭ ТҮСЭБ ДҮҮРГЭЭ

Республикын загаһанай ажаүйлэдбэриинхидэй дунда дэлгэрһэн социалистическэ мүрысөөндэ Горячинска загаһанай заводой коллектив хабаадалсажа, ажалай үндэр бүтээсэнүүдые туйлаба.

Тус заводойхид Сталинска шэнэ табанжэлэй түрүүшын жэл болохо 1946 оной загаһа барилгын түсэбые августын 20-ой үдэр 115,5 процент дүүргэбэ.

Мүнөө энэ заводой коллектив болбол ажалай бүтээсые улам саашадань дээшэлүүлжэ, түсэбһөө гадуур гүрэндөө хэдэн зуугаад пүүд загаһа тушааха зорилготойгоор ажаллажа байнад.

Ажалай амжалта

Байкало-Сэлэнгын пароходствын «Бурят-Монгол» гэжэ пароходой команда (капитан нүхэр Минеев) ажалай шэнэ амжалтаар Японие дараһан үдэрые угтаба.

Августын 27-до тус пароходой команда ашаа зөөлгын август һарын түсэбые 129 процент дүүргэһэн байна.

Түмэршэ дарханай рекорд

Бүтээн гаргагдажа байгаа паровозуудай кронштейнуудай урдахи татуурганууды хэлгые кузнечнэ цехынхид ехэ удаанаар шудалдаг байгаа һэн. Энэ деталиие нэгэ тоннын балтаар дабтажа, халаан соо 10 хэһэг хүртэр детальнуудые гаргахаар түсэблэгдэһэн байгаа. Тиигээд энээнэйнь хахадһаа ехэнхи хуби голодоһон болон гарадаг байһан юм.

Цехээ таһалдалһаа хайшан гээд, гаргаха тухай элдэб арга һанаашалагдаһан байна. Цехын начальник нүхэр Климов болбол орденто-түмэршэ дархан Коновеевтэ хандажа «Беше» гэжэ балтаар тус деталиие дабтаад туршахые дурадхаба. Нүхэр Коновеев цехын начальнигай дурадхалаар, балташан Волков ба машинист Почуев гэгшэдтэй энэ хүдэлмэри дүүргэжэ ороһон байна. Августын 25-да эдэнэр хахад үдэр тухай хүдэлмэрилөөд байхадаа, 20 гаран хэһэг деталь бэлдэбэ. Гаргаһан деталайнь шанар һайн.

Августын 27-до эдэнэр шухала хэрэглэгдэхэ хамаг бүхы инструментнүүдээ дууһыень һайнаар бэлэдхээд, хүдэлмэрилжэ ороходоо, бригада болбол халаан соогоо 87 хэһэг һайн шанартай кронштейнуудые дабтан гаргажа, даалгабаряа 500 процент гүйсэдхэбэ.

Онохойнхидой эбтэй хүдэлмэри

Онохойн лесокомбинатай коллектив ой модоной ажаүйлэдбэриинхидэй хоорондо дэлгэрһэн социалистическэ мүрысөөндэ оролсоод, бараг һайн амжалтануудые туйлаба. Тус коллективэйхид байгша оной августын 15-да 30,5 мянган кубометр модо буулгаха түсэбтэй байһан аад, 33,2 мянган кубометр буулгажа, түсэбөө үлүүлэн дүүргэбэ. Харин 1945 оной сезон соо октябриин 17 болтор оройдоо 28 кубометр буулгаһан байгаа һэн. Энээн дээрэһээ харахада ажалай бүтээсын улам дээшэлжэ байһаниинь элирнэ.

Модо буулгадаг түрүү бригаданууд саг үргэлжэ даалгабаряа үлүүбшэлэн гүйсэдхэнэ. №1 лебедка (мастерынь нүхэр Антухов) 240 кубометр буулгахын орондо 330 кубометр модо буулгана. Мүн № 2 лебедка (мастерынь нүхэр Паякин) 350 кубометр хүртэр буулгажа, бултанһаа түрүүлэн ябана.

Тэрэшэлэн морёор татуулжа буулгадаг залуухан хүбүүд Федоров, Зубакин гэгшэд 23 кубометр модо буулгаха даалгабаритай аад, 35 кубометр үргэлжэ буулгана.

Буулгалгын ажалай бүтээсэ дунда зэргээр 130 процент болоһон байна. Зүгөөр, энэ социалистическэ мүрысөөндэ буулгалгын транспортер (мастерынь нүхэр Зубарев) гээгдэжэ ябана. 450 кубометрэй орондо 350 кубометр буулгажа, коллективэйнгээ показателиие доошолуулдаг байна.

К. СКВОРЦОВ.

Нүхэр В. М. Молотов Парижда ерэбэ

Парижска Амгалан тайбанай Конференци дээрэ Советскэ делегациие толгойлогшо СССР-эй Гадаадын Хэрэгүүдэй Министр нүхэр В. М. Молотов сентябриин 5-да Парижда ерэбэ.

(ТАСС).

ПАРТИЙНА АЖАБАЙДАЛ

ЖЭШЭЭ ХАРУУЛДАГ КОММУНИСТНУУД

Торийн аймагай Молотовой нэрэмжэтэ колхозой №1 таряан ажалай бригада үбһэ хуряалга дээрэ ябахадаа, энэ худэлмэриин түрүүшын үдэрһөө хойшо ехэхэн гээгдэдэ ороһон юм. Тиимэһээ тус колхозой правлени ба партийна эхин организаци болбол тус бригадые гээгдэнги байдалһаань гаргаха зорилготойгоор коммунистнууд нүхэд Цыденжаб Гомбоев, Даширима Шаралдаев хоерые энэ бригадта эльгээһэн байгаа.

Эдэ хоёр коммунистнууд хадаа өөһэдынгөө бээр ажалай үндэр бүтээсын жэшээнүүдые харуулжа худэлмэрилхэһээ гадна, үбһэшэдэй дунда агитационно-ойлгуулламжын худэлмэриие үргэнөөр дэлгэрүүлжэ, социалистическэ мүрысөөнэй долгиие үргэдхэһэн байха юм.

Энээнэйнь ашаар тус бригада колхоз соогоо түрүү һуури эзэлхэ зуураа, правлениин ба партийна эхин организациин дамжуулгын Улаан туг абаба.

Д. Бадмаев.

Комсомолецууд үбһэ тэжээл бэлэдхэл дээрэ

Сэлэнгын аймагай Молотовой нэрэмжэтэ колхозой комсомолецуудай адуу малдаа үбһэ тэжээл элбэг ехээр бэлэдхэхэ тушаа уряалһан хандалга бэшэгые Яруунын аймагай комсомолецууд хүндэтэйгөөр угтабад.

Жэшээнь, тус аймагай Молотовой нэрэмжэтэ колхозой комсомолецууд августын 18-да воскресник үнгэргэһэн байгаа. Энээндэ хамта дээрээ 22 комсомолецууд ба союзнабэшэ залуушуул хабаадалсаба.

Тэдэнэр хадаа өөһэд хоорондоо социалистическэ мүрысөөе үргэнөөр дэлгэрүүлжэ, 200 холо гаран бухал табихаһаа гадна, 8 гектар үбһэ тармаһан байна. Мүрысөөндэ хабаадаһан комсомолецууд нүхэд Д. Содномова, Д. Ж. Нимаев, Д. Гатыпова, Ц. Ц. Цыбенова гэгшэд нормоёо холо үлүүлэн дүүргэбэд.

Тус колхозой парторганизациин эрхим агитатор нүхэр Ц. Е. Жамсаранов гэгшэ агитационно-ойлгууламжын худэлмэриие үбһэшэдэй дунда үргэн далайсатайгаар ябуулна.

Р. Мункуев.

Коммунистнууд мүрысөөе хүтэлбэрилнэ

„Баргузинзолото" гэжэ трестын приискэнүүдтэ алта малталга һараһаа һара бүхэндэ үндэр темптэйгээр ябуулагдана. Үйлэдбэриин энэ амжалтанууд юундэ байнаб гэхэдэ, тэндэхи коммунистнууд алта малтагшадай дунда социалистическэ мүрысөөе үргэнөөр дэлгэрүүлнэ.

Троицк гэжэ приискэ дээрэ худэлмэрилдэг коммунистнууд нүхэд Фонарев, Чеузов, Лоскуткин гэгшэд өөһэдынгөө хэхэ худэлмэриин нормонуудые 2—3 дахин үлүүлэн дүүргээ һаа, эдэнэр бусад алташанда өөһэдынгөө методые ойлгуулжа үгэдэг болоо.

Эгээл иимэһээ тус прииск гээгдэнги байдалһаан гаража, комбинадай дирекциин дамжуулгын Улаан тугые абаба. Коммунист-механик Томашевич гэгшэ №9 шахт дээрэ богонихон болзор соо нэгэдэхи зэргын котел тогтоожо, лебедогой худэлмэриие һайжаруулха зуураа, механизм болон түхеэрэлгын ажалгүй байха ябадалые болюулжа шадаа.

Тэрээнэйнь ашаар тус шахт болбол түсэбөө үлүүлэн дүүргэбэ. Нүхэр Томашевич болбол №13 шахтын худэлмэриие шэнэ еһоор механизировалбэ, энээнэйнь ашаар тус шахт хадаа түрүү зэргэдэ ороо.

А. ТАРСКИЙ.

Уялгаяа мартаһан коммунистнууд ба комсомолецууд

Мухаршэбэрэй аймагай Октябриин сомоной „Улаан туяа" колхозой дэргэдэ партийна ба комсомольско эхин организацинууд бии юм. Тэндэ ВКП(б)-гэй ба ВЛКСМ-эй ниилээдгүй олон членүүд тоологдоно. Эдэнэр хадаа ниитэ-политическэ ба агитационно-ойлгууламжын худэлмэриие эрхилхэ талаар колхознигуудай дунда ямаршье худэлмэри хэнэгүй, һанаа амархан һуунад.

Тус колхоз үбһэ хуряалгые хангалтагүйгөөр дүүргэжэ байна. Мүн таряа хуряалга хурдан темптэйгээр ябуулагданагүй. Үбһэ ба таряа хуряалга дээрэ ажаллажа байһан колхознигуудай дунда агитационно-ойлгууламжын худэлмэриие эндэхи агитаторнууд ябуулнагүй. Парторганизациин секретарь нүхэр Эрдынеев, колхозой правлениин түрүүлэгшэ Дамбаев хоёр табанжэлэй түсэб тухай хэдэхэдэн хөөрэлдөө үнгэргэһэн байгаа.

Теэд, эндэхи агитаторнууд ханын газетэ ба „дайшалхы хуудаһануудые" гаргажа, социалистическэ мүрысөөнэй ябасые харуулдаггүй байхаһаа гадна, политическэ темэтэй хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэдэггүй заншалтай. Тиимэһээ эдэнэр өөһэдынгөө хүндэтэ үүргые тон хангалтагүйгөөр бэелүүлнэ.

Г. ЧИМИТОВ.

КОММУНИСТ—СТАХАНОВЕЦ

Манай арюун нангин Эхэ орондо ухэлтэ аюул тохеолдоод байхадань Молотовой (Торийн аймаг) нэрэмжэтэ колхозой колхознигуд үшөө 1941 ондо өөһэдынгөө эгээн эрхим хүбүүн, коммунист стахановец Лубсан Гармаевич Бадмаевые героическэ Улаан Армида мордохуулаа һэн. Тиихэдээ тэндэхи колхознигуд болбол колхозно поли дээрэ шэн зоригтойгоор ажалладаг мэтэ, фронт дээрэшье айхые мэдэнгүйгөөр имагта баатаршалга гаргажа тэмсэхые өөрынгөө хүбүүндэ хүсэн найдаһан бэлэй.

Түрэл нютагайхидайнгаа захяае нүхэр Бадмаев нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргэбэ. Мүнөө энэ нүхэрэй үбсүүн дээрэ правительственна дүрбэн орден яларжа ябана. Улаан Армиһаа табигдажа ерэһэнэйнгээ һүүлээр, удааншье олонгүйгөөр коммунист нүхэр Бамдаев болбол колхозой правлени ба партийна эхин организацияар аймагай амаралтын гэр байрануудые бариха бригадираар томилогдоһон байгаа.

Мүнөө нүхэр Бадмаевай хүтэлбэрилдэг бригадынхид даалгабарита нормоёо үдэр бүхэндэ 120—150 процент хүртэр эрхим һайн шанартайгаар дүүргэжэ, барилгын худэлмэри дээрэ түрүү һуури эзэлжэ ябана.

Үбһэ ба таряа хуряалгын худэлмэринүүдэй эхилэмсээр тус бригадынхид бригадир нүхэр Бадмаев түрүүтэйгээр энэ худэлмэридэ хабаадалсажа, үдэрэйнгөө нормые 150—160 процент хүртэр үлүүлэн дүүргэхэһээ гадна, социалистическэ мүрысөөе үүсхэгшэд боложо, бүхы колхознигудай дунда магтаал хүндэтэй болонхой.

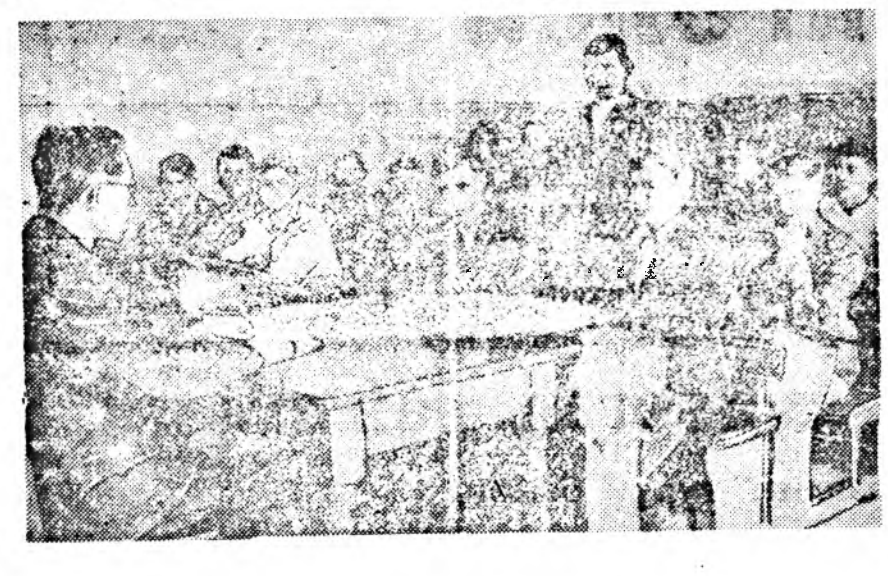
С. Самбаров,
ВКП(б)-гэй Торийн айкомой эмхидхэлэй-инструкторска таһагые даагша.

„Бурят-Монголой Үнэн" газетын материалаар хэмжээ абтаба

„Культурна-ниитын худэлмэри ябуулагданагүй

Манай «Бурят-Монголой Үнэн» газетын энэ оной июлиин 28-ай номерто «Культурна-ниитын худэлмэри ябуулагданагүй» гэһэн статья толилогдоһон байгаа. Тус статья соо Курумкан тосхондо ямаршье культурна-ниитын худэлмэри ябуулагданагүй гэжэ хэлэгдэһэн юм.

Дээрэ хэлэгдэһэн ушарнуудые шалган үзэхэдэ, тэндэ хэлэгдэһэн зүйлнүүд тон зүб байжа, аймагай соведэй гүйсэдкомой культурно-гэгээрэлэй таһатые даагша нүхэр Шагдарондо ДСК-ын худэлмэриие эмхидхээгүйнь тула выговор соносхогдобо,—гэжэ ВКП(б)-гэй айкомой агитаци ба пропагандын таһагые даагша нүхэр Цыренова мэдээсэнэ.

Улан-Удын эрэгтэйшүүлэй 1-дэхи дунда һургуули 1946—47 онойнгоо хэшээлдэ эхилжэ ороо.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: 10-дахи класста историин хэшээл ябажа байна. Һурагша Гаськов Леонид гэгшэ багша нүхэр Сыренов П. А. гэгшын асуудалда харюу үгэжэ байна.

И. Красавцевай фото.

31 жэл соо багшаар худэлмэрилнэ

Ород хэлэ ба литературын багша Василий Николаевич Мункоев республикын түрүү багшанарай нэгэн болоно.

Нүхэр Мункоев болбол 31 жэл соо багшын ажалда худэлмэрилжэ байна. Хаанта засагай үедэ Сибириин һургуулида худэлмэрилжэ байхадань залуу багша нүхэр Мункоевой худэлмэридэ элдэб бэрхэшээлнүүд үзэгдэдэг һэн. Тэрээндэ тиихэ үеын гэгээрэлэй органуудай зүгһөө ямаршье туһаламжа үзүүлэгдэдэггүй байгаа. Хэршье бэрхэшээлтэй байбал, нүхэр Мункоев өөрынгөө бүхы хүсэ ба шадабари талантай хүүгэдые һургаха хэрэгтэ ба өөрынгөө эрдэм мэргэжэлые улам саашань лээшэлүүлхэ хэрэгтэ зорюулһан байха юм.

Хүүгэд ба ном дэбтэр—минии эрхим хани нүхэд ба туһалагшад юм гэжэ Василий Николаевич хөөрэнэ. Хүүгэдые хүмүүжүүлхэ ба һургаха хэрэгтэ туйлай ехэ дуратай байһан тула нүхэр Мункоев өөрынгөө мэргэжэл шадабариие үдэрһөө үдэртэ жэлһээ жэлдэ дээшэлүүлдэг байгаа. Үшөө 1919 ондо нүхэр Мункоев өөрынгөө предмедые эрхимээр мэдэхэ багша боложо шадаһан байха юм.

—Бурят һургуулинуудта хүүгэдые ород хэлээр грамматикада һургахын тула грамматическа дүрим заахын урда тээ, һурагшадые эхэ бөөр ба уранаар уншадаг болгожо, шэнэ үгэнүүдэй тудахада тэрэнэй удхыень ойлгуулжа үгэдэг ба саашань үгүүлэл, мэдүүлэлнүүдые сээжээр болон бэшэжэ шадаха болгодог байнаб. Тиигэжэ даамгайгаар үгэ хэлэлгыень баяжуулһан хойноо хэлэнэй дүрим ба хуулиие ойлгуулдаг байнаб. Тиихэдэ һурагшадай ойлгосын шанар һайн байдаг юм. Минии һургажа гаргаһан хүнүүд хэдэн олон харюусалгатай худэлмэридэ ябадаг ба научна худэлмэрилэгшэд болоһон байха юм. Жэшээлхэдэ, 1914 ондо минии заадаг һургуулиие дүүргэжэ гараһан нүхэр Т. Бертагаев мүнөө НИИКЭ-ын научна сотруднигаар худэлмэрилнэ—гэжэ Василий Николаевич хөөрэнэ.

Василий Николаевичын хэшээл тон эмхитэйгээр, тон наринаар ба һонирхолтойгоор үнгэрдэг байна. Василий Николаевич хадаа залуу үетэниие эрдэм һургаалда эрхимээр һургахын тула өөрынгөө баян дүй дүршэлые шадамараар хэрэглэдэг байха юм.

Мүнөө Василий Николаевич Хориин аймагай педагогическа кабинедые даагшаар худэлмэрилжэ байна. Тиихэдээ залуу багшанарта методическэ бэлэдхэлээ ба эрдэм мэргэжэлээ дээшэлүүлхэ хэрэгтэнь эрхимээр туһалдаг байха юм. Гадна, нүхэр Мункоев олониитын худэлмэридэ эдибхитэйгээр хабаададаг. СССР-эй Верховно Советдэ һунгалтын үедэ нүхэр Мункоев арад зоной дунда ойлгууламжын худэлмэри үргэнөөр ябуулһан байна.

Нүхэр Мункоев педагогическа кабинедэйнгээ худэлмэриие һайнаар табижа шадаа. Бүхы аймагайнгаа багшанартай нягта холбоо байгуулжа, тэдэнэй һонирхоһон бүхы асуудалнуудта дэлгэрэнгы харюу үгэжэ, методическа туһаламжа эрхимээр үзүүлдэг байна.

Нүхэр Мункоев багшанарай республиканска съездэ хүндэтэй түлөөлэгшэ боложо ерэһэн байха юм.

Б. ПАВЛОВ.

Һуралсалай шэнэ жэлдэ

Кяхта городой хүсэдбэшэ дунда һургуули (директорынь нүхэр Столикова) һуралсалай шэнэ жэлые гүйсэд дүүрэн бэлэдхэлтэйгээр угтаба.

Һургуулиин байшан ба классуудай бүхы түхеэрэлгэнүүдые бүрин хүсэд дүүргэнхэй. Һургуулиин библиотекэ шэнэ номуудые олоор абаба. Физикын ба химиин таһагууд наглядна туһаламжаар гүйсэд хангагданхай. Тус һургуули иимэ бэлэдхэлтэйгээр энэ жэлэй һуралсалые эхилбэ.

ТАСС-эй БУРУУШААЛГА

Мэнэ һаяхан «Даганбао» гэжэ хитад газетэ хадаа Мугдэн... абтаһан мэдээсэлые толилһон ба... на, тэрээн соо хэлэгдэхэнь хадаа «гражданска хубсаһа үмдэһэн 5... мянган советскэ солдадууд Ха... бинда бии юм», «советскэ сэрэг... Цзямусыда, Мудань-цзянда, Янь... зида болон Маньчжурия станц... дээрэ байһан зандаа» гэнэ.

ТАСС болбол энэ мэдээсэл эх... һээн абаад эсэстээ хүртэр шал ху... дал байна гэжэ мэдүүлхээр түл... лэгдэбэ. Бүгэдын мэдэһээр, совет... скэ сэрэгүүдые Маньчжуриһаа га... гаха ябадал бүри майн 3-да хүсэ... дүүрэһэн байгаа.

КУЛЬТУРНО-ГЭГЭЭРЭЛЭЙ ХУДЭЛМЭРИИЕ ҺУЛААР ЯБУУЛНА

Яруунын аймагай Ульдиргын сомоной Калининай нэрэмжэтэ колхозой культурно-гэгээрэлэй худэлмэри он... то ябуулагданагүй. Энэ колхозой клубай (даагшань нүхэр Севостья... нова) шатаар ямаршье худэлмэри ябуулагдадаггүй. Дайшалхы хууда... һанууд ба ханын газетэнүүд гаргаг... данагүй. Мүн газетэ ба журнал у... шалга эмхидхэгдэдэггүй юм.

Энээнэй эсэстэ Калининай нэрэм... жэтэ колхоз бүхы ажахынгаа худэл... мэреэр аймаг соогоо хамагай һүүл... шэрэгдэжэ ябана. Колхознигудай үдэрэйнгөө даалгабари дүүргэдэгг... ушарнууд олон үзэгдэдэг.

Зарим нэгэн колхознигуд үдэ... рэйнгөө нормо зүбхэн 14 процен... дүүргэдэг байна.

Ушар иимэһээ агитационно-ойл... гууламжын ба культурно-гэгээрэл... худэлмэриие эрид һайжаруулжа кол... хозой ажахын талаар аймаг соог... түрүүшүүлэй тоодо оруулхын тул... тэмсэхэ колхозой партийна ба ком... сомольско организацинуудай түрү... шын уялга болоно

В. БАЙБОРОДИН.

Һургуулида мордобод

Манай Бурят-Монголһоо Свер... ловскиин медицинскэ институт... һурахаар 40 хүн һаяхан мордоб... Эдэнэрэй 35 процентэнь бурядүү... байха юм. Табан жэл болоод бай... да эдэнэр врачууд болоод... өөрынгөө республикада ерэжэ худэл... мэрилхэ байна.

Врачууд-хирургууд

Һүүлэй үедэ республикын больни... цын хирургическа отделениин дарга... дэ, медицинскэ наукануудай канди... дат Эрдэни Раднаевич Раднаевай... хүтэлбэри доро аймагуудай врачу... хирургууд болохоо бэлэдхэжэ бай... Эндэ 5 врачууд практикаар худэлм... рилжэ байха юм.

Медсестрануудай һургуул...

Энэ оной сентябриин 1-һээ Кяхт... городто медсестрануудые бэлэдхэ... 2 жэлэй һургуули нээгдэхэнь. Т... һургуулида 60 хүн һуралсаха юм.

ЗАЛУУ БАГШАНАРТА ТУҺАЛАМЖА

II. ГРАМОТАДА ҺУРГАХА МЕТОД

(Бурят-монгол хэлээр)

гурбан гол шатануудта хубаагдана: 1. бэлэдхэлэй үе; 2. Үзэглэл гараха үе; 3. Үзэглэлэй удаадахи үе болоно.

Багша болбол грамотада һургалгын худэлмэриие эрхим һайн шанартайгаар ябуулхын тула энэ дээрэ заагдаһан үенүүд соо хэгдэхэ худэлмэринүүдэй удхые тодо һайнаар мэдэхэ ёһотой.

Бэлэдхэлэй үеын худэлмэри болбол юрэнхы дээрээ иимэнүүд: зорилготойгоор ябуулагдаха: а). һургуулида шэнэ ороһон хүүгэдые һургуулиин байдалтай танилсуулха; б). хүүгэдэй үгэ хэлэлгые хүгжөөхэ, в). хүүгэдтэ бэшэлгын дүршэл олгохо — эдэ болоно.

Үзэглэл гараха үедэ бэлэдхэлэй үе соо һурагшадай олоһон шадабаринууд дээрэ тулгалжа грамотада һургалгын гол худэлмэринь ябуулагдана. Энэ үе соо һурагшад уншаха, бэшэхэ түрүүшын дадал олоно. Тиимэ тула энэ үе болбол тон харюусалгатай ба грамотада һургалгын худэлмэридэ үгтэһэн сагай ехэнхинень эзэлдэг байна.

Энэ үзэглэл гараха үе соо һурагшадта манай үгэ хэлэлгэ үгэнүүдһээ бүридэдэг, үгэнүүд үенүүдһээ бүридэдэг, үенүүд ондо ондоо абяануудһаа бүридэдэг, тиигээд тэрэ абяанууд бэшэлгэдэ тус тустаа үзэгүүдээр тэмдэглэгдэнэ. Тэдэ абяанууд—үзэгүүд холболдожо үгын үенүүд, үенүүдһээнь үгэнүүд болодог, үгэнүүдһээнь хүнэй үгэ хэлэлгэ боложо хэлэгдэдэг гэжэ һайнаар ойлгуулха зорилготой юм. Энээниие манай һургуулинуудта абяанай аналитико-синтетическэ метод гэнэ.

Үзэглэлэй удаадахи үе болбол һурагшадай уншаха бэшэхэ дадалыень улам һайжаруулха гэһэн зорилготой. Энэ үедэ һурагшад анализ ба синтез үсөөнөөр хэхэ. Бухали үгэ мэдүүлэл, текст хараад уншаха ба бэшэхэ дадал олохо ёһотой. Уншахада бэрхэтэй олон үетэй үгэнүүдтэ тогтожо анализ хэжэ болохо. Энэ үеын худэлмэридэ багахан саг үгтэнэ.

Энэ дээрэ заагдаһан гурбан шатануудта багшанарай практическэ хэхэ худэлмэриие тус тустань хаража үзэе

А. Бэлэдхэлэй үе.

Грамотада һуралгын бэлэдхэлэй худэлмэри хадаа нэгэ недели хахад тухай саг соо үргэлжэлхэ ёһотой (8—9 хоног).

Зүгөөр тэрээнһээ саашань бэлэдхэлэй удхашанартай худэлмэри огтолон орхигдохо ёһотой бэшэ, үзэглэл гараха үеын түрүүшын урогуудташье бэлэдхэлэй үе соо хэгдэдэг худэлмэринүүд үргэлжэлхэ зэргэтэй. Тиибэшье имагта бэлэдхэлэй удхашанартай бухали урогууд хэгдэхэеэ болижо, абяан ба үзэгтэй танилсуулха худэлмэриин забһарта энэ худэлмэри ябуулагдаха ушартай. Тиигээд бэлэдхэлэй үе соо багшанар сохом ямар худэлмэри хэхэ ёһотойб?

Түрүүшын үдэрһөө эхилжэ һурагшадай урда ямар эрилтэнүүд табигданаб гэжэ тодоор, тобшохоноор хөөрэжэ ойлгуулха. Һурагшадайнгаа класстаа һууха һууринуудыень ойлгуулха; бүридхэл хэхэ; һурагшадайнгаа бэлэдхэлые элирүүлхэ, һургуулидаа үглөөгүүр суглархa саг, класстаа ба классайнгаа газаа тээ ямар эрилтэнүүдые дүүргэхэ тухайнь ойлгуулха, урогой эхилхэ ба дүүрэхэ сагууд, урогуудай хоорондохи забһар үнгэргэхэ гурим, урогой боложо байхада һурагшадай дүүргэхэ уялганууд, һурагша гэртээ гү, али хамтын байрада байхадаа ямар эрилтэ дүүргэхэ байһан тухай ойлгуулха гэхэ мэтын худэлмэри хэгдэхэ ёһотой.

Энээнһээ гадна һургуулида һурахадаа ном тетрадяа, бэхэ гуурһаа, карандаш мэтээ яажа хэрэглэхэ ба гамтай һайнаар абажа ябаха уялгыень, мүн ямар номууд ба бэшэгэй хэрэгсэлнүүд хэрэгтэй байһан тухай ойлгуулха. Партадаа зүб һууха, доскада бэшэхэ, зураг картинкануудые хэрэглэхэ арга, гэртэнь үгтэһэн даабаринуудые дүүргэхэ уялга—эдэ бүгэдые һайнаар ойлгуулха. Зүгөөр энэ болбол нэгэ хоёр үдэр соо хөөрэжэ үгэлгөөр хүсэндөө орохо хэрэг бэшэ, Бэлэдхэлэй үеын бүхы үдэрнүүдтэ бага багаар ойлгуулха ба ойлгуулһанаа практика дээрэ дүүргүүлжэ хүсэндэнь оруулха ушартай.

Энээнтэй хамта һурагшадай хоорондохи харилсаа ямар байха ёһотойб, багша ба һурагшад хоёрой хоорондохи харилсаае һайнаар ойлгуулха шухала. Энэ үе соо багша һурагша бүхэнэйнгөө гэртэхи байдалые мэдэхэ уялгатай.

Бэлэдхэлэй үе соо хүүгэдэй үгэ хэлэлгые хүгжөөхын талаар ямар худэлмэринүүдые багша хэхэ ёһотойб?

Һургуулида шэнэ ороһон хүүгэдые алибаа юумэндэ һургахадаа, нэн түрүүн тэдэнэй эдэбхиие үргэхэ. Энэ хадаа гансал багшынгаа хэлэһые һайнаар шагнаад һуулгаар хүсэндөө орохо бэшэ, энээнтэй хамта һурагшад өөһэдөө үзэжэ, хөөрэлдэжэ байһан юумэ тухайдаа һаналаа хэлэхэ, асуудал табиха, асуудалда харюусаха г. м. дадал олгохо.

Һургуулида шэнээр орогшод хүнэй үгэ хэлэхэдэ шагнажа ойлгохо ба өөһэдөө һанал бодолоо бусадта хөөрэхэ дадалаа улам һайжаруулха ёһотой. Гадна уншаха бэшэхэ хоёр дадалые һурагшад имагта һургуулида һуража олодог байна.

Бэлэдхэлэй үе соо һурагшадай үгэ хэлэлгэ хүгжүүлхэ худэлмэриие нэн түрүүн зураг харуулжа тайлбарилан хөөрэлдэлгөөр эхи табиха. Энээнэй тула үзэглэлэй түрүүшын нюурнуудта тусгаар зурагууд үгтэһэн байдаг. Һургуулида һая ороһон хүүгэд дуугарха талаар эшэмхэй харюу байдаг болобошье, һонирхолтой, тодо удхатай зураг харахалаараа эжэлэнгүй дуугаржархидаг. Тиимэ тула, зураг хаража хөөрэлдэлгын аша туһа айхабтар ехэ. Зурагай удхые элирүүлжэ хөөрэлдэхэдөө ямаршье түсэбгүйгөөр энэ тэрэ асуудалнуудые олоор табижа хөөрэлдэхэ бэшэ, тобшохон аад, эли тодо удхатай, уридшалан бэлэдхэһэн асуудалнуудые зохидоор табижа хөөрэлдэхэ ёһотой.

Үгэ хэлэлгэ хүгжүүлхын түлөө хүүгэдтэ зорюулжа гаргагдаһан ном, журнал сооһоо һонирхолтойхон статьянуудые, рассказануудые, дуу шүлэгүүдые, үльгэр таабаринуудые түүжэ багшань уншажа үгөөд, хөөрэлдөө хэхэ ба дуу шүлэг, үльгэр таабари сээжэлдүүлжэ хэлүүлхэдэ тон ехэ туһатай.

Мүн баһа хүүгэдэй өөһэдэйнь байдал дээрэһээ элдэб темэнүүдые абажа хөөрэлдэхэ. Жэшээлхэдэ, зуниие яажа үнгэргэһэн тухай, үһанда ороһон тухай, сэсэг, жэмэс түүһэн тухай, хони хурьга харюулсаһан, адуулсаһан тухай, ямар нэгэн һонин амитаниие хараһан тухай гэхэ мэтэ асуудалнуудые табижа хөөрэлдэхэдэ болоно.

Бэлэдхэлэй үе соо хүүгэдэй үгэ хэлэлгэ хүгжүүлхэ ябадалда словарна худэлмэри шухала һуури эзэлнэ.

Һургуулида шэнэ ороһон 7-8 наһатай хүүгэд үгын баялигаар дутамаг байдаг. Хөөрэлдөөн соошье, ном соошье бага наһатай хүүгэдтэ эли бэшэ удхатай үгэнүүд олон байха. Хөөрэлдөөн сооһоо, уншаһан сооһоо һурагшадтаа ямар үгэнүүдэй удхые тусгаар тайлбарилан ойлгуулха тухайдаа багша өөрөө эртээнһээ бэлэдхэл хэхэ уялгатай. Жэшээлхэдэ, юумэнэй хэмжүүр: үргэн, нарин, үндэр, набтар, томо, жэжэ, бага, ехэ, юумэнэй шанар ба үнгэ: **һайн, муу, һула шанга** гэхэ мэтын үгэнүүдэй удхые буруу һарюу ойлгодог байжа болохо юм. Гадна нютаг нютагай хэлэн ондо ондоо байдаг тула ном соо, үльгэр таабари соо хүүгэдтэ ойлгогдохогүй үгэнүүд ехэ олон байдаг, жэшээлхэдэ **аба баабай, ахай абагай, эгэшэ дүү, гааһан дааһан г. м.** ондо ондоогоор ойлгогдодог гээшэ.

Мүн баһа абтаһан үгэнүүд тухай ойлгуулагдаха ёһотой. Жэшээлхэдэ, **колхоз, машина, трактор, отличник, тетрадь, карандаш г. м.** үгэнүүдые ород хэлэндэ хэлэгдэдэг ба бэшэгдэдэг хэбээрээ байдаг юм гэжэ ойлгуулха.

Эдэ бүгэдые ойлгуулхын тула словарна худэлмэриин тусгаар урогуудые хэхэ бэшэ, уншаһан рассказ тухайдаа, зураг картинка хаража хөөрэлдэхэдөө эдэ мэтын үгэнүүдэй удхые элирүүлжэ үгэдэг байха ёһотой.

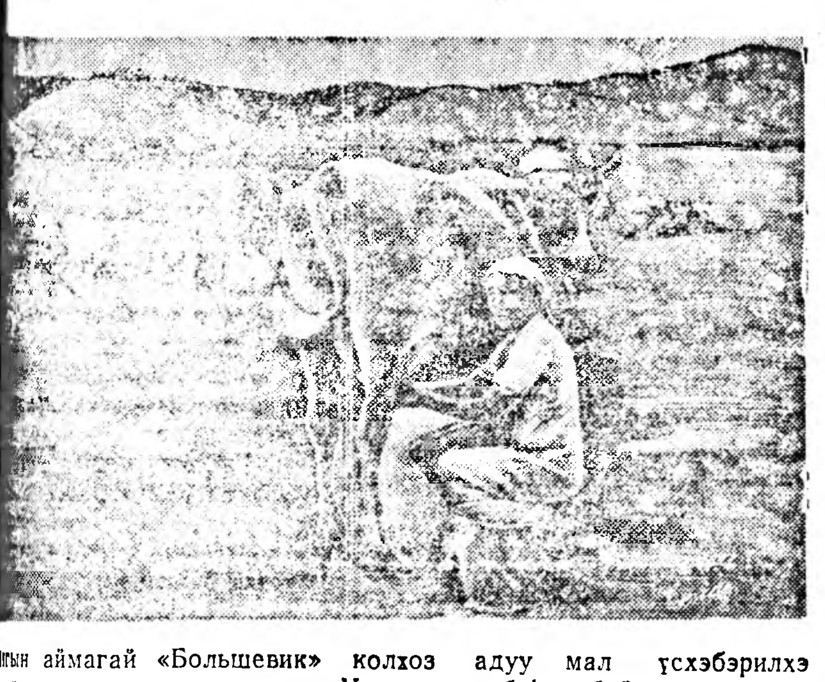
Хүүгэдэй үгэ хэлэлгэ хүгжүүлхэ худэлмэри болбол гансал һурагшадай үгын баялигые үргэдхэхэ гэһэн зорилготой бэшэ, харин энээнтэй хамта мэдэхэшье үгэнүүдээ зүбөөр, хурсаар тодоор үгүүлдэг болгохо ябадалда багша тон шухала һаналаа табилсаха ёһотой. Энээнэй тула шүлэг, дуу, үльгэр, таабари сээжэлдүүлхэдэ ... лоно.

Һурагшадай нэгэшье үгэ буруу һарюу нэрлээ һаань тэрэ доронь забажа, зүб болгожо хэлүүлхэ шухала. Зүгөөр һурагшадай үгэ хэлэлгын дунда туу дундые заһахадаа тэдэниие за... мэлжэ гү, али эшээжэ огто болохо гүй.

Иигэжэ бэлэдхэлэй үе соо үгэ хэлэлгэ хүгжүүлхэ худэлмэриин һуури табигдана. Энэ худэлмэри үзэглэл гараха үе соошье улам үргэнөөр ябуулагдаха болохо юм.

Бэлэдхэлэй үе соо һургуулида шэнэ ороһон хүүгэдые бэшэлгэ һургахын түрүүшын худэлмэри хэ... дэхэ гэжэ дээрэ хэлэгдэһэн байна. Бэшэлгэдэ һуралгын түрүүшын худэлмэринүүдэй нэгэн хадаа зураг зура... га байха юм. Энэ хадаа бэшэлгэдэ хабаадалсадаг гарай хубинуудые нугархай болгохо байна.

Түрүүшын үдэрнүүдтэ тон ... нээр зурагдаха юумэнүүдэй гада... простой формые зуруулха: гэ...

...гын аймагай «Большевик» колхоз адуу мал үсхэбэрилхэ ... дүүргэжэ, дамжуулгын Улаан туг абаһан байна.
...Г ДЭЭРЭ: Колхозой үүлтэртэ фермын һаалишан Очирова Ц. ...жа байна.
А. Поповой фото.

АДУУ МОРИДОО УЛАМ ОЛОШОРУУЛАЯ

...республикын колхозуу... 50 ондо адуу моридой тоо 85 процент олошоруулаг... жэ табанжэлэй түсэбэй ...эр хараалагдаа. Энээниие ... дүүргэхэ бэшэ, харин ... дүүргэхын түлөө колхоз ...оролдохо ёһотой. Иимэһээ ...хэнһөө элүүр һайн унага ...и абажа, тэрээниие түл... ...зорилго колхоз бүхэнэй ...гдана.

...республикын эрхэ бай... ...орнтой тоо толгойе олошо... ...эгээн шухала арга ...адуун һүрэгые эмхид... ...хабалал болоно. Адуу ... тоо толгойе олошо... талаар манай республикын колхозууд ехэхэн амжалга... ...туйлана. Жэшээлхэлэ, ...аймагай Карл Марксын ...тэ колхозой ахалагша ...нүхэр Сосоров энэ оной ...1-эй мэдээгээр 55 гүүнһээ ...абаа, Бичурын аймагай колхозой адуушан нүхэр ... 50 гүүнһээ 49 унага ...байна.

...бликын ямаршье колхоз ...олоор түрүүлжэ, тобир... ...унагадые тэнжээхэ дүүрэн ...Габэшье, зарим колхо... ...хүтэлбэрилэгшэд болбол ...рагые олошоруулха ту... ...ото анхаралаа хандуулна... ...онхи аймагууд гүүдые ...табижа азаргада оруул... ...өө ёһо тэдыгээр дүүргэ... ...а юм. Илангаяа Кударын, ...Тарбагатайн, Байкало... ...Баргажанай ба бусад ...дай колхозууд хабарай т... ...ба пар хахалалгын үедэ ...барижа хүдэлмэридэ хэ... ...мэтын тааралмжагүй яба... ...гаһан байна. Хэгэрхэдээ ...колхозуудай түрүүлэгшэ... ...агай эмхи-зургаануудһаа ...абангүй гүүдээ адууһаа ...хүдэлмэридэ ябуулаад, ...үрэгөө тарнажархи ...аг бай... Адууя һүрэгтэ иимээр хан... ...тэрэнэй тоо толгойе оло... ...н үсхэбэрилхэ хэрэгтэ ...үрэ туйлажа шадахагүй ...

...һүрэгые олошоруулха ...хайхарамжагүйгөөр хан... ...аха ушарнуудта эсэс табиха хэрэгтэй. Колхозой түрүүлэгшэнэр болбол аймагай малажалай таһагай, зооветспециалистнарай хабаадалгатайгаар участогууд ба пунктнуудта эхэ гүүлэй составай харалга хэжэ, үсхэбэрилмөөр үрэ-кэлтэй бүхы гүүдые илган таһалха ушартай. Энэ хадаа жэл бүри гүүн бүхэнһөө унага түрүүлжэ абаха арга олгоно.

Гүүдые хүндэ хүдэлмэриһөө сүлөөлхын зорилгоор, эбэртэ бодо малые хүдэлмэридэ олоор хэрэглэхэ ёһотой. Колхозуудай правленинүүд болбол эбэргэ бодо малые (сар ба һубай үнеэд) хүдэлмэридэ һургаад, тэдэниие тараан ажалай бригаднуудта үгэхэ байна. Энэ халаа гүүдые хүдэлмэриһөө сүлөөлжэ, адуунда табиһ үсхэбэрилхэдэмнай ехэ туһа болоно. Мориной-товарна фермые даагшад ба мориһол, адуушадые шэлэн олохо хэрэгтэй. Бүхы адуушад байраар ба һайн хубсаһан болон бусад хэрэгсэлнүүдээр дүүрэн хангагдаха зэргэтэй.

Адууе шоноһоо хамгаалхын тула бригада бүхэниие буу ба һомоор хангаха шухала. Гадна, адуушанда мори унаа ба эмээл мэтые бүхэжүүлэн үгэхэ хэрэггэй. Мүн тэдэниие үбһэ тэжээл пэрэхэ тэргэ, шарга хомут то ног мэтын хэрэгсэлнүүдээр хүсэд хангаха шухала.

Адуунда ябаһан моридые эдеэлүүлхэ үбэл-зунай бэлшээриин газарые зүбөөр хубаарилха хэрэггэй. Томо адуунда зунай бэлшээриие толгой бүхэндэ—5 гектар, үбэлэй—10—15 гектар хэмжээтэйгээр хараалха байна. Зун байхада үбэлэй бэлшээриин газарнуудта адуушадай байха байра, адууе халхи шуурганһаа хамгаалха нэмэри газар гүхеэрэхэ, тэрэшэлэн уһалуури, мүн адуун бүридэ 8—8 центнерһээ доошо бэшэ үбһэ тэжээл бэлэдхэхэ хэрэгтэй.

Колхозуудай түрүүлэгшэнэр эрэгтэй эмэгтэй колхознигууд, тэрэшэлэн зооветспециалистнар болбол адуу моридые олошоруулхын тула бүхы хэмжээнүүдые абажа, ёһотой гэгшээр оролдохо зэргэтэй.

А. ВИНОГРАДОВ.

...дурсэ, аса, тармуур, сонхын ...гажа байһан модо, юрын ...г.м. хүүгэд зоборигүйгөөр ...байха.

...нь юумые тойруулжа зура... ...энэйнгээ дотор талада зура... ...а, жэшээлхэдэ, табан мүн... ...һан дээрэ табяад, тойруулжа ...нь түхэреэн бүтүү зурагда... ... соохёо карандашаараа ...дээр харлуулха болоно.

...нь тетрадь дээрэнь тетра... ...шугамуудые дахуулан дээрэ... ...онь, дороһоонь дээшэнь, ...тээһээнь баруун гар тээшэнь, ...гар тээһээнь зүүн гар тээшэнь ...шугамуудые зуруулха.

...д саашань, хожомоо үзэгүү... ...бинууд—элемент боломоор ...удые зуруулха, жэшээлхэдэ, ...а, у гэхэ мэтын үзэгүүдэй ...тал адли зурлаануудые ...шугамтай тетрадай нюурта ... ёһотой. Энэнь хожомоо ...дтэй танилсаад бэшэхэдэнь ... бэлэдхэл боложо үгэһэн ...бэшэлгэдэ хүүгэдэй гарые ...бэлэдхэхэ зэргэтэй.

...алэй үеын һүүлшын үдэр... ...үгэ хэлэлгые анализ хэхэ ту... ...дадалнууд олгогдохо ёһо... ...рагшад гансал хэлэжэ, асуу... ...үсажа һураха ёһотой бэшэ, ... мэдүүлэл тухай, үгэ тухай, ...инууд тухай, абянууд ту... ...рүүшын мэдээнүүдые мэдэхэ ...ёһотой. Гадна зарим абяан ...дтэйшье танилсаха зэргэ... ...жэшээлхэдэ, «Аха дүү хоёр ...нда ошобо» гэһэн мэдүүлэл ...нажа хөөрэлдэһэн хөөрэл... ...оо абаад, ямарнууд үгэнүүд ...ады үгэтэй мэдүүлэл бэ, ...ожэ үгые хоер таһалжа нэр... ...уун гэжэ болохоб (А—ха), түрүүн ямар абяан дуулданаб гэхэ мэтээр разбор хэжэ ойлгуулагдаха ёһотой. Энэ хүдэлмэри сээжээр хэгдэхэ.

Мүн туд тудтаа дуулдадаг абяанууд тухай ойлгуулжа болохо. Жэшээлхэдэ, хүн унтахадаа хурхирдаг, хурхирхадань «х—х—х» абяан дуулдадаг гэжэ, али хүн хүниие оогоолоонь урдаһаань хараад «аа!» гэжэ бяа гарадаг гэжэ түрүүн ойлгуулаад, иимэ абяан «Аха» гэжэ үгэ соомнай дуулдана гү? гэжэ асуудал табижа «а» «х» абянууд тухай ойлгуулжа болохо юм.

Энэ дээрэ хэлэгдэһэн ёһоор грамотада һургалгын бэлэдхэлэй хүдэлмэри ябуулагдаха ёһотой юм. Тиимэ болохолоор дээрэ заагдаһан заабаринуудые хүтэлбэри болгожо, нэгэдэхи классай багшанар һурагшадые грамотада һургалгын үедэ хэхэ урогуудайнгаа түсэб зохёохо ёһотой. Эсэстэ һурагшад иимэнүүд дадалнуудтай болоһон байха зэргэтэй:

1. Багшын асуудалда дүүрэн харюу үгэжэ шадаха.

2. Бишиихан рассказай удхын гол түлэбые зүбөөр хөөрэжэ шадаха.

3. Багшынгаа хэлэһэн бэлэхэн, бишиихан шүлэг сээжэлдээд, хэлэжэ шадаха.

4. Бэшэхэ ба зурахын түрүүшын шадабари олохо.

5. Үгэ хэлэлгые анализ хэхэ түрүүшын дадалтай болохо.

6. Һургуулиингаа доторхи байдалтай хүсэд танилсаха, һурагшын һургуулида һурахадаа дүүргэхэ уялгануудые мэдэхэ болохо.

Эдэ болбол һурагшадай грамотада һураха ябадалда тон һайн бэлэдхэл боложо үгэхэ байна.

Д. МИЖИДОН.

Специалистын зүбшэл

ЗЭРЛИГ ҮБҺЭ НОГООНУУДАЙ ХҮРЭНГЭНҮҮДЫЕ СУГЛУУЛАЯ

Бурят-Монголдо элдэб олон янзын үбһэ ногоонууд ургадаг: энээнэй дунда хада уулын ургамалнууд, ой тайгын ургамалнууд, тала газарай үбһэ ногоонууд бии байна. Илангаяа манай хадалан, сабшалан дээгүүр элдэб ногоонууд ургадаг, уһалһан газар үбһэ ногоогоор элбэг байдаг гээшэ. Тэрээн соо олон жэлэй шара кусок болон бусад үнэтэ ногоонууд байдаг юм. Эдэ ногоонууд соохи белогүүд бобово ургамалнуудай үрһэ хүрэнгэ соохиһоо дутуугүй байдаг.

Манай ногоонууд, бобово культуранууд сооһоо хэлэбэл олон жэлэй виканууд, шара кусук, доннигууд эстрагалнууд, злакова культуранууд сооһоо—костер безосты, житняк, Сибириин ута хяагууд, богони һахалта ячмень, метлягууд гэхэ мэтэ үбһэ ногоонууд манай эндэхи һуртэ шэрүүн сагай уларилай байдалые дабан гаража шадаха байна. Колхоз бүхэн үбһэхуряалгын үедэ өөрынгөө сабшалангууд сооһоо үрһэ хүрэнгын участогуудые шэлэжэ олохо шухала. Эдэ участогууд хадаа үбһэ тэжээлэй талаар тон ехэ элбэг ургасатай газарнууд сооһоо шэлэгдэн олгодохо ёһотой. Гэбэшье, колхоз бүхэн хамаг бүхы зүйлэй ургамалнуудай ургадаг газарые хүрэнгын талмай болгожо абаха бэшэ, харин тус нютагта илангаяа элбэг һайнаар хоёр гурбан зүйлэй ногоотой газарые шэлэжэ олохо байна. Олон янзын ногоонуудай ургадаг газарые хүрэнгын газар болгобол, үбһэнэй хүрэнгые улам саашадань үдхэхэ ябадалда һаад болохо юм. Тиимэдэ үбһэнэй хүрэнгэ суглуулха гэжэ томилогдоһон газараа хоройлхо гү, али тойруулжа мужаалха, тусхай тэмдэгүүдые табиха хэрэгтэй. Иимэ газар дээрэһээ хэдэн олон жэл соо эрхим ургасатай үбһэ ногооной хүрэнгэнүүдые абажа болоно.

Зүгөөр, энэ газараа тон жэшээтэ һайнаар харууһалха, хабарынь борнойлхо, үтэгжүүлхэ, уһалха хэрэгтэй байхань элитэ, илангаяа эртэ хабарай үедэ зиг-заг борнойгоор хаб хара болтор борнойлхо ёһотой. Борнойлоод байхада, тэрэ газарта элдэб буртаг үбһэн ба ногоонууд ургахаяаболихо байна. Мүн борнойлхо үедөө уһалха үтэгжүүлхэ еһотойнь мэдээжэ. Бобово культуранудай участок дээрэ газарай гүн дүүрэн гэдэһэн, ногооной хүхэрһэн хойно уһалха хэрэгтэй. Иимэ уһалалгые вегетационно уһалалга гэжэ нэрлэдэг. Вегетационно уһалалгые үрһэ хүрэнгын эдеэлжэ байха үедэ ба үрһэ хүрэнгөө хуряан абаһанай һүүлдэ болон намар орой үнгэргэхэ хэрэгтэй. Хүрэнгын участогуудые үтэгжүүлхэдээ тэрээн дээрэ ямар ногоонууд ургадагые анхаралдаа абаха юм. Залаата ногоонуудай ургадаг газар дээрэ үтэг шэбхэ, шэбхын шүүһэ, шубуунай аргал ба суперфосфат хаяхада һайн. Зүгөөр, суперфосфадые нэгэ га дээрэ 3—4 центнер хаяха гү, али тэрэнэй орондо нэгэ га дээрэ нэгэ тонно үнэһэ хаяхада болоно.

Бобово ногооной ургадаг газар дээрэ гектарай 4-5 центнер суперфосфат хаяха гү, али 10-12 центнер үнэһэ хаяха хэрэгтэй.

Зэрлиг ногоонуудай үрһэ хүрэнгые хуряахын түлөө тусхай саг зуурын звено байгуулха шухала. Үрһэ хүрэнгын участогуудай үбһэ ногооое гараараа, серпээр, хажуураар, үбһэнэй ба тарьянай машинаар хуряажа болоно. Залаата үбһэнүүдэй хүрэнгые суглуулха үе залаа гү, али колосойнь доорохи үбһэнэй шаралха багта юм. Бобово ургамалнуудые эдеэнэйнь хатуу боложо байха үедэ абахада зохино. Үбһэеэ хуряагаад байхадаа, хатаажа һүүлээрынь боолто болгон уяха хэрэгтэй. Удаань боолтодонь хатааха ёһотой. Хатааһанайгаа һүүлдэ сарайда асаржа сохилго эхилхэдэ болоно.

Үбһэнэй хүрэнгые гар молотилкаар сохиходо һайн. Мүн тусхай түхеэрэлгэтэй молотилкаар сохиходо болохо юм. Сохиһонойгоо һүүлдэ үрһэ хүрэнгөө веелкээр хиидхэжэ сэбэрлэдэг байна.

Л. ЗАСЫПКИН,
Бурят-Монголой малажалай туршалгын станциин научна хүдэлмэрилэгшэ.

Ажабайдалай темэдэ

Бэелүүлэгдээгүй тогтоол

Үнгэрэгшэ хабар эртэ хараасагай шубуунай ерээд, хада уулын ногоорж байха үедэ Мухаршэбэрэй аймагай «Улаан Туяа» колхозой правлениин заседани боложо, колхознигуудай ажабайдалай асуудалнууд тухай хэлсээ һэн. Тиихэдэ «шэнэ худаг малтаха, бани урилжа табиха» гэжэ тогтоогоод, Цыдыб Цыренов гэгшые бүхы бусад хүдэлмэриһөөнь сүлөөлжэ, энэ хүдэлмэридэ табиһан байгаа.

Тиигээд үглөөдэрынь Цыренов хүрзэ лом үргэлжэ гараад, эндэ тэндэ газар үзэжэ эхилээ бэлэй.

Энэ артелиин колхознигууд «одоол шэнэ худагтай боложо, баня заһажа амархамнай» гэжэ урматай баяртайгаар хөөрэлдэдэг болоо һэн.

Теэд, мүнөө сентябрь гаража намар болоод байхада, колхознигууд нөөхил зургаан жэл соо нэгэшье заһагдаагүй, тон муухай уһатай хуушан худагһаа уһа абадаг зангаараа, «бани түлихэ аргагүй—эбдэрхэй; гэртээ уһа халаажа бэеэ угааха болоо ха. Цыренов бани урилха, худаг малтаха хүм гээд миин лэ ябажа ябаха» гэжэ гэмэрэлдэжэ байжа хөөрэлдэдэг байна.

Харин аяар хабар эртэ гаргагдаһан тогтоол мүнөө хүртэр бэелүүлэгдээгүй байшоо.

Колхозой правлениин түрүүлэгшэ Д. Дамбаев, фельдшер нүхэр М. Шилкова гэгшэд банида колхознигуудай ородоггүй, тон муухай уһа эдижэ байхые хаража байгаад, энэ хэрэгые һайжаруулхын ба өөрынгөө тогтоолые бэелүүлхын түлөө тэмсэнэгүй.

Г. ЧИМИТОВ.

Хүгжэмэй ба хореографическа искусствын харалгада бэлэдхэл һулаар ябуулагдана

1946 оной августын 29-эй үдэр БМАССР-эй Министрнүүдэй Советэй дэргэдэхи культурно-гэгээрэлэй эмхи зургаануудай управлениидэ хүгжэмэй ба хореографическа искусствын харалгада бэлэдхэхэ ба тэрэниие үнгэргэхэ республиканска эмхидхэлэй комитедэй заседани болобо.

Энэ заседани дээрэ Улан-Удэ городой томо томо предприятинуудай профсоюзай ба клубай хүдэлмэрилэгшэд болон профсоюзуудай обкомуудай түлөөлэгшэдэй хүгжэмэй ба хореографическа искусствын харалгада бэлэдхэл хэр зэргээр ябуулжа байһан тухай тэдэнэй тоосоото элидхэлнүүдые сонособо.

Энэ элидхэлнүүд дээрэһээ городой предприятинуудта энэ харалгада бэлэдхэлэй хангалтагүйгөөр ябуулагдажа байһаниинь элирүүлэгдэбэ. Зүбхэн түмэрзамай транспорт дээрэ харалгада бэлэдхэл хангалтатай гэжэ тооложо боломоор. Паровозо-бүтээлгын ба гүрэнэй заводуудта, мяханай комбинадта энэ бэлэдхэл хангалтагүйгөөр ябуулагдана. Механизированна шэлэй завод ба мелькомбинадта болон Серовой нэрэмжэтэ клубта хүгжэмэй ба хореографическа искусствын бэлэдхэл огто ябуулагдаагүй, үнэндөө таһалдуулагдаһан байна. Городой предприятинуудай профсоюзай ба клубай хүдэлмэрилэгшэд энэ искусствын харалгада хүдэлмэришэд ба албахаагшадые олоор хабаадуулхын тула ямаршье ойлгууламжын хүдэлмэри ябуулаагүй байна. Мүнөө харалгада хабаадаха ёһотой бэлэдхэл хэжэ байгшад болбол барагсаан энэнэй урда тээ самодеятельностьдэ хабаададаг хүнүүд байха юм. Харин шэнэ зониие энээндэ хабаадуулхын түлөө тэмсэл хэгдээгүй.

Бэлэдхэл хэжэ байгшадай харуулха зүйлнүүдынь энээнэй урда тээ хододоо харуулагдадаг байһан юм. Мүнөө репертуартаа шэнэ ба һонирхолтой жанрнуудые оруулхын түлөө оролдолго гаргагданагүй.

Район ба ажаүйлэдбэринүүд дээрэ хүгжэмэй ба хореографическа искусствын харалга сентябриин 13 хүртэр дүүргэгдэхэ ёһотой. Тиимэһээ энэ үлэһэн тон үсөөхэн хоног соо харалгада бэлэдхэлгые эрид һайжаруулжа, хүгжэмэй ба хореографическа самодеятельностьдэ хүдэлмэришэд ба албахаагшадые бүри олоор хабаадуулха, репертуараа шэнэлжэ, һонирхолтой ба удха һайнтай зүйлнүүдээр баяжуулха шухала.

Г. ДАНЗАНОВ.

Парижска Амгалан тайбанай конференци дээрэ

БАЛКАНУУД БА ФИНЛЯНДИДА ХАМААТАЙ ЭКОНОМИЧЕСКА АСУУДАЛНУУД ТУШАА КОМИССИДА

Румынида ба Болгарида хамаатай экономическа асуудалнууд тушаа комиссида Румынитай хэгдэхэ эб найрамдалай договорой проектын 22-дохи статья тушаа Урда-Африканска Союзай делегациин заһабаринууд тушаа буляалдаата хэлсээн боложо эхилхэдэнь, мүнөөдэр үглөөгүүр Венгри ба Финляндиһаа нефтиин үнэр анхилба. Репарациин түлөө Румыниһаа эд товар худалдажа абаһан Нэгэдэмэл нацанууда гражданинуудтай «зүбтэй зүйтэй сэнгээр» тоосохо тухай хэлэгдэһэн энэ заһабари хадаа Румыни дотор хариин гүрэнэй баяшуулда таатай һайн байдал олгохо гэһэн зорилготой байха юм.

Украинын делегат Тарасенко болбол Урда-Африканска делегациин заһабари гээшэ репараци түлэхэ тушаа румынска правительствын гарыень хүлеэд, Румыниин гражданинууд бэшэ байһан хариин баяшуулда эрхэ ямба олгохо гэһэн удхатай гээшэ гэжэ зааба. Тиимэ хадань, Украинска делегат Урда-Африканска заһабариһаа арсахые дурадхаба.

Урда-Африканска дурадхалые буруушаажа, мүн тэрэшэлэн Югославиин ба Советскэ Союзай түлөөлэгшэд үгэ хэлэбэд. Энэ заһабариие баталжа абалга хадаа Румыниин дотоодын ажабайдалда хамаархаха ябадал болоно, тэрэ хадаа өөрынгөө ороной экономическа ажабайдалые һэргээн бодхоохо ба хүтэлбэрилхын түлөө харюусалгатай байһан румынска правительствын бүрин эрхые эбдэхэ ябадал болоно гэжэ советскэ түлөөлэгшэ Гусев тэмдэглэбэ.

Энэ заһабари тушаа саашадаа буляалдаата хэлсээн удаадахи заседани дээрэ болохоор хойшолуулагдаа.

ШЭНЭ-ЗЕЛАНДСКА ДЕЛЕГАДАЙ ЭЭЛЖЭЭТЭ БҮДҮҮЛИГ ААША

ПАРИЖ, августын 29. (ТАСС). Болгарида хамаатай политическэ ба территориальна асуудалнууд тушаа комисси эб найрамдалай договорой преамбулые (оршолые) зүбшэн хэлсэлгые үсэгэлдэр үдэшэлэн дүүргэбэ. Муу ерото австралийска заһабариие зүбшэн хэлсэлгэ тус комиссиин нилээд ехэ сагые бараһан байха юм.

Энэ зүбшэн хэлсэлгэн боложо байха үедэ Югославиин түлөөлэгшэ Кардель үгэ хэлэжэ, конференциин хүдэлмэриие һаатуулха ба түбэгтэй болгохын тулада тоогүй олон заһабаринуудые оруулдаг австралийска делегациин бодото ушар шалгагааниие элирүүлһэн байгаа. «Австрали гээшэ конференци дээрэ бага гүрэнүүдэй түлөөлэгшэ боложо бэшэ, демократиин түлөөлэгшэ боложо бэшэ, харин член болоһон империингээ аша туһые үмөөрэгшын хубитайгаар үгэ хэлэжэ байнабшуу» —гэбэ.

Карделиин һүүлээр, омог барлан зангаараа муу нэрэтэй болоһон шэнэ-зеландска делегат Джордан үгэ эрибэ. Тэрэ хадаа өөрынь урда тээ комиссиин заседани дээрэ хэлэгдэһэн хамаг бүхы юумые «мунхаг тэнэг юумэ гээшэ» гэжэ мэдүүлһэн бэеэрээ, югославска делегациин хүтэлбэрилэгшэдэ бүдүүлигээр халдажа оробо.

Советскэ делегат Н. Новиков хадаа Джорданда яһала хатуу харюу сохисо үгэһэн байна. Великобританиин делегат Джебь гэгшэ үгэ хэлэхэдээ шэнэ-зеландска делегадай хэлэһэн үгэнь «дан таарахагүй» байна гэжэ мэдэрһэн байгаа.

Бусад комиссинуудта болоһондол адляар мүн эндэшье австралийска заһабари дэмжэгдээгүй байшоо. Преамбулын текст соо нэгэ бишиихан редакционно һэлгэлтэ оруулагдаа.

Үни удаан саг соо буляалдаата хэлсээн болоһоной һүүлээр комисси болбол эб найрамдалай договорой түрүүшын бүлэгые зүбшэн хэлсэхэһээ түрүүн Болгариин хилэ тээшэ өөрынгөө һанамжануудые хэлэхэ тухай болгарска делегацида зүбшөөрэл олгохо гэжэ шиидхэбэ. Энэ дурадхалые буруушаажа австралийска ба грекскэ делегацинууд үсэд нэтэрүүгээр үгэ хэлэһэн байха юм.

ААЛИХАН АЛХАМААР, АЙМХАЙ ГОДИРХОЙ ЯБАДАЛААР

ПАРИЖ, августын 29. (ТАСС-эй тусхай корр.). Парижска Амгалан тайбанай конференциин кулуарнууд соо эб найрамдалай договорнуудай проектнуудта хабаадаха сэрэгэй асуудалнуудые хаража үзэхэ комисси нобшоролгын талаар рекорд сохибо гэжэ тэмдэглэнэ. Энэ комисси аяар табан заседани хэһэн аад, үшөө нэгэшье тодорхой шиидхэбэри гаргаадүй гэнэ.

Комиссиин хүдэлмэридэ сэгнэлтэ үгэхэ зуураа, тэрэнэй членүүдэй нэгэниинь иигэжэ мэдүүлбэ: «Сэрэгэй хүнүүд гээшэ тобтой тодо ба бодолготой һонор юумэ хэлэдэг юм гэжэ хэлсэдэг болонхой байнабшуу. Сэхэрүүнь ажаглаха хүн манай заседани дээрэ ерээ хадаа тиигэжэ һанадагаа болихо һэн гэжэ бодоноб» гэбэ. Нээрээшье сэрэгэй комиссиин ажал ябуулга хадаа ямаршье удхагүй унжагай үгэнүүдые хэлэхэ талаараа тад ондоо байна, тэдэнэй дунда США-гэй делегат шалгаржа гараһан байха юм. Гурбан заседаниин болохо үедэ США-гэй делегат болбол урдань дайсан байһан оронуудай делегацинуудай ажаглалтануудые дуулаха журам тухай өөрынгөө хэлэһэн удха балар ба унжагай нобшо дурадхалаа абхуулха гэжэ хүсэд нэтэрүүгээр эриһэн байха юм. Үсэгэлдэр тэрэ хадаа өөрынгөө дурадхалһаа одоошье арсаха баатай болобо, ушарынь хадаа тэрэниие хэншье дэмжээгүй байшоо.

Мүнөөдэр сэрэгэй комисси болбол Италитай хэгдэхэ эб найрамдалай договорой сэрэгэй статьянуудые тодорхойгоор хаража үзэлгэдэ оробо. Теэд өөрынгөө оруулһан заһабариие гурба дахин хубилгаһан ба һүүлдээ болоходоо тэрэниие бусаажа абаһан бразильска делегациин зэмээр энэ хэрэгтэ амжалта туйлаагүй байна.

Августын 30-най пленарна заседани

ПАРИЖ, августын 30. (ТАСС). Парижска Амгалан тайбанай конференциин мүнөөдэрэй пленарна заседани хадаа тус конференциие тон харша зорилгонуудта хэрэглэхэ гэһэн зарим делегацинууд һэдэлгыень эли тодоор харуулба. Заседаниин зүблэхэ зүйлынь хоер асуудал байһан юм гэбэл: 1) урдань Германиин союзнигууд байгшадтай хэгдэхэ эб найрамдалай договорой проект тухай Иранай правительство өөрынгөө һанамжые хэлэжэ үгэхэ; 2) мүн энэ зорилгоор конференцидэ уригдажа ерэхэ тухай Иранай правительствын гуйлта болоно. Теэд грекскэ делегаци болон тэрэниие дэмжэгшэд хадаа энэ ушарые һамбаашалжа Албаниин газарта булимтаралгын эрилтэнүүдые дахяад табиһан байба.

ИРАНСКА ДЕЛЕГАТ СЕПАХБОДИИН ХЭЛЭҺЭН ҮГЭ

Иранска делегациие толгойлогшо болбол иранска делегациие конференци дээрэ урижа ерүүлхэ тухай асуудал табиһан СССР-эй түлөөлэгшэдтэ баясхалан хүргөөд, үгэ хэлэжэ эхилбэ.

—Конференци дээрэ Ираниие урижа ерүүлхэ тухай асуудал табиһанайнь түлөө гүрэн-түрын гайхамшагта ажал-ябуулагша г-н Молотов делегациин түлөөлэгшэ г-н Вышинский болон бүхы советскэ делегацида баясхалан хүргэнэб гэбэ.

Иранска делегадай хэлэһэн үгые дуулаһанайнгаа һүүлээр конференци болбол эб найрамдалай договорнуудай проектнүүд тушаа өөһэдынгөө һанал бодолые конференцидэ тодорхойлон хэлэхыень Ирачда уряал эльгээхэ гэжэ нэгэн дуугаар шиидхэһэн байна.

ГРЕЧЕСКЭ ДЕЛЕГАЦИ ДАХЯАД АГРЕССИВНЭ ААША ГАРГАБА

Түрүүлэгшээр һууһан Ван-Ши-цзе (Хитад) заседаниие хааха гэжэ байтарынь греческэ түлөөлэгшэ гэнтэ бодожо ерэбэ. Энэ мэдүүлгэ соогоо греческэ делегаци болбол Албани тушаа Грециин территориальна эрилтэнүүдые хаража үзэхэ ябадалые Гадаадын Хэрэгүүдэй Министрнүүдэй Советдэ даалгажа үгэһэн резолюциин проектые удаадахи пленарна заседаниин зүблэхэ зүйлдэ оруулхыень конференциие гуйба. Греческэ түлөөлэгшэ хадаа энэ дурадхалые конференциин секретариат хаража үзэхэдөө һайшаагаагүй юм гэжэ сэхэрүүнь хэлээ. Тиимэ байтар греческэ түлөөлэгшэ хадаа өөрынгөө дурадхалые конференциин пленумээр абхуулха һанаатай баадхана.

Парижска Амгалан тайбанай конференци дээ[рэ]

В. М. Молотовой хэлэһэн үгэ

Энэ конференци дээрэ греческэ делегаци өөрынгөө гадаадын политическэ хэрэгүүдтэ илангаяа эдибхитэйгээр оролсоно. Өөрынгөө хүршэ болохо Албани тушаа греческэ правительствын табиһан эрилтэ тухай асуудал бидэнэй үмэнэ дахин табигдаад байна гээшэ. Греческэ правительство хадаа урдань дайсан байһан ямар нэгэн гүрэндэ эрилтэ табижа эндэ үгэ хэлэнэ бэшэ, харин эб найрамдалда дуратай өөрынгөө хүршэдэ, демократическа ба союзнигуудтай хани барисаатай Албанида булимтаралгын эрилтэнүүдые табихын тулада Амгалан тайбанай Конференциие һамбаашалха һэдэлгэ гаргана. Греческэ делегаци өөрынхеэ орхихоор бэшэ, тэрэнь угаа аюултай, ушарынь хадаа, Балкануудта амгалан бэшэ байдал энээн дээрэһээ дахяад тохеолдожо болохо. Греческэ правительство хадаа нэгэ бага хүлеэхэ дурагүй. Греци хадаа өөрынгөө асуудалнуудые хүршэнэр байһан гү, али бусад ондоо гүрэнүүдэйшье үмэнэ табихадаа юрын гуримаар: горьтойхон демократическа правительство бүхэнэй хэжэ байдаг шэнгеэр тохеолдоһон асуудалнуудые тааруулан шиидхэхын тулада дипломатическа еһоор, хэлсээ хэхэ еһоор өөһэдынгөө асуудалнуудые табижа шадаха сагаа хүлеэхэ дурагүй байнабшуу.

Бусад демократическа гүрэнүүд тушаа бүгэдэниитын баталжа абаһан дүрим заабарие тоохо дурагүй. Ямар нэгэн агрессивнэ демократическа правительствода амгалан бэшээр ябажа байһан хэрэгүүд худар бидэниие татажа оруулха арга тэрээндэ олгохын тулада Амгалан тайбанай Конференци суглараад байна бэшэ. Тэрээнһээ гадна, греческэ делегаци болбол конференци өөрынгөө хэрэгүүдтэ Гадаадын Хэрэгүүдэй Министрнүүдэй Соведые татажа оруулха һэн гэнэ. Греческэ правительствын өөрынгөө хүршэдэ булимтаралгын эрилтэ табиһан ушарые хаража үзэхыень Гадаадын Хэрэгүүдэй Министрнүүдэй Соведтэ конференциин даалгажа үгэхэ ябадалые туйлаха һанаатай. Зүгөөр Гадаадын Хэрэгүүдэй Министрнүүдэй Соведтэ даалгабари үгэхэ гээшэ конференциин хэрэг бэшэ юм гэжэ бидэнэр мэдэнэбди. Мүн тэрэшэлэн мүнөө хүртэр Гадаадын Хэрэгүүдэй Министрнүүдэй Соведтэ ямаршье даалгабари үгөөгүй байһаниинь мэдээжэ. Ушарынь хадаа, энэ конференци тиихын тулада бэшэ, харин урдань Германиин сателлидүүд байгшадтай хэгдэхэ эб найрамдалай договорнуудые хаража үзэхын тулада сугларһан байнабшуу.

Греческэ делегаци болбол Грецидэ королииень бусаажа ерүүлхын тулада эгээн хуули буса хэмжээнүүдээр хамаг бүхы юумэ бэлдэгдээд байһан сагта, демократическа партинуудые, демократическа общественуудые даража байһан террор ба полицейскэ хүсэрхэлгын һабарта бажуугдаһан Греци доторшье монархиие бодхоохо гэһэн үндэһэгүй бэлэдхэлынь плебисцит дээрэ шал буруу һүрэхэнь гээд һанажа байһан үедэ эгээ энэ плебисцит болохын урда тээ, сентябриин 1-эй урда тээ, Албани тушаа өөһэдынгөө эрилтэнүүдые греческэ делегациин табижа байһаниинь дэмы бэшэ. Греци дотор үни удаан байрлаһан ба энэ орон доторхи амгалан бэшэ байдалай түлөө харюусалгатай байһан хариин гүрэнэй сэрэгүүдэй туһаламжа дэмжээргэдэшье греческэ правительство найданагүй хэбэртэй.

Греческэ правительствын политиканъ амгалан тайбан байдалда аюул ерүүлжэ байһан хадань, Греци доторхи байдал тухай асуудалые Аюулгүйн Соведэй үмэнэ табиха гэжэ советскэ Украинын правительство зууршалга хэһыень мэдэнэбди. Мүнөөдэр Аюулгүйн Соведтэ энэ асуудал зүбшэгдэн хэлсэгдэжэшье болохо бэзэ. Эб найрамдал ба аюулгүй байдалые сахиха тухай оролдохо уялгатай уласхоорондын хүтэлбэрилхы орган болохо—Нэгэдэмэл Нацануудай Аюулгүйн Соведэй анхарал энэ асуудалда хандуулагдаха еһотой байһаниинь зүбтэй байна. Теэд греческэ делегаци хадаа Аюулгүйн Соведтэ энэ асуудал хайшан гээд харагдаха байһыень шагнахаар заашье хүлеэхэ тэсэбэригүй байнал. Тэрэ хадаа мүнөө болохоо байгаа плебисцидтэ гадаадын нүлөө халдаахын тулада энэ трибуные хэрэглэхэ гэжэ яарана.

Монархиие бодхоохын тулада зарим нэгэн гадаадын хүсэнүүдэй туһаламжатайгаар бэлэдхэгдэһэн плебисцидэй урда тээ уласхоорондын конференци гээшэ тэрэ плебисцидтэ туһалха еһотой һэн гэжэ бидэндэ дурадхана. Гэхэ зуура, Греци хадаа демократическа үзэлтэй хүнүүдэй амисхаалхын аргагүй газар болоһон, демократическа газетэнүүдэй редакторнүүдые үйлсэдэ барижа абаһан бэеэрээ аладаг байһан, бүхы оронуудай демократическа үзэлтэнэй дурыень гутаажа байһан тиимэ хэтэрхы шанга террор хэжэ байһан газар боложо, Балкануудта гансаараа үлөөд байһан тухай анхаралаа хандуулбал һайн байха болоно. Өөрынгөө арадай эсэргүүсэлтэ хэжэ байбашье, сентябриин 1-дэ бэелүүлхэ гэжэ бодоһон юумэеэ хэхын тулада өөһэдынгөө дотоодын хэрэгүүдые далдалаад, харин гадаадын хэрэгүүд тээшэ улад зоной һанал бодолые хандуулха гэжэ мүнөөнэй греческэ засагаархин айхабтар ехээр хүсэжэ байһан хэбэртэй.

Мүнөөнэй греческэ правительство хадаа хариин гүрэнһөө гаража ошохо дурагүй байһан гадаадын сэрэгүүдтэ түшэглэжэ байнабшуу. Господинууд, гадаадын сэрэгүүд гээшэ өөрынгөө үүргые дүүргэжэшье болохо юм бэзэ, теэд тиимэ туһаламжа гээшэ арад зондо муугаар харагдаха хадаа тон найдабаригүй байнал. Энээн дээрэһээ, мүнөөнэй греческэ хуули засаг баригшад хадаа өөрынгөө арад зондо этигэл хүндэгүй, харин гадаадын сэрэгүүдтэ найдаха болоод байһаниинь элирнэ. Тэрээнһээ гадна, греческэ засагаархин хадаа өөһэдынгөө гадаадын политическэ арга мэхэ хэхэ ябадалда уласхоорондын конференцеэр туһалуулха һанаатай. Энэнь даншье хэтэрхы болохол.

Амгалан тайбанай Конференци гээшэ сентябриин 1-дэ болохо плебисцидэй урда тээ греческэ делегацида хэрэгтэй байһан гадаадын политическэ арга мэхэ хэхэ ябадалда туһалхаһаа арсаха юм гэжэ советскэ делегаци найдаха байна. Албаниин газарые таһа татаха ба энэ хэрэгтэ Амгалан тайбанай Конференциие татажа оруулха хүсэлэнтэй байһан греческэ делегациин дурадхалые абангүй арсахые советскэ делегаци дурадхана. Хүршэнэрэй хоорондохи арсалдаата асуудалнуудые хаража үзэхэ бусад ондоо замууд бии юм. Италитай хэгдэхэ эб найрамдалай договор баталагдаһанай һүүлээр греческэ правительство хадаа, хэрбээ хэрэгтэй болоод байгаа юм һаань, хүршэнэртэйгөө хоорондохи харилсаагаа тааруулан шиидхэхын тулада, юрын дипломатическа дүрим заабарие хэрэглэжэ шадаха байнабшуу. **(Альга ташалган).**

АНГЛИЙСКА ДЕЛЕГАЦИИН БУДҮҮЛИГ ААША

В. М. Молотовой үгэ хэлэхэ үедэ греческэ делегаци өөрынгөө мэхэ гохын элирүүлэгдээд байһаниие харахадаа, сэдьхэлэй үбшэнтэй байдалай һоноой тэмдэг үзүүлбэ. Греци дотор хариин сэрэгүүдэй бии байһан тухай советскэ делегацие толгойлогшын хэлэхэдэнь, тэрэ сэдьхэлэй үбшэн английска делегацидашье халдаба. Молотовой хэлэжэ дүүргэмсээр, английска түлөөлэгшэд хоорондоо зүбшэжэ захалаа. Тэрэнэй һүүлээр, Макнейл заседаниин зал сооһоо түргэхэн гаража ошоо. Тэрэниие телефон тээшэ ошобо гээд журналистнүүдэй дунда зэрэб үгэ тараба.

Удаа тээнь, Югославиин делегат Пьяде үгэ хэлэһэн байгаа. Тиихэдэнь английска делегациин зүгһөө ургаа яршагтай юумэ хэгдэһэн байна. Үгэ хэлэхэ сүлөө тухай болон бага нацинуудай эрхые хүндэлхэ тухай конференци дээрэ угаа ехээр хэлэлсэг зантай байһан английска түлөөлэгшөөр югославска түлөөлэгшөөр үгэ хэлүүлхэгүй гэһэн будүүлиг һэдэлгэ гаргаба. Английска делегат Александер һүүри дээрэһээ хэдэн дахин харайжа бодоод, ораторые һаатуулжа үгэ хэлүүлхэгүй гэһэн дурадхалтайгаар түрүүлэгшэдэ хандаһан байгаа. Югославска делегат гээшэ асуудалайнгаа процедурна талаһаа хэлэбэрибэ гэжэ Александер өөдэгүй шалтаг барижа байна.

Английска делегациин зүгһөө иимэ ааша гаргахадань ораторые хүндэлхые эриһэн ба үгэ хэлэхэ эрхэ сүлөөе хизаарлажа болохогүй гэһэн Молотов хэдэн дахин хүндэлэн дуугараһан байна.

Югославска түлөөлэгшын үгэ хэлэхые таһалдуулха гэһэн английска түлөөлэгшын һэнгэргүй ааша бүтөөгүй. Заседаниин түрүүлэгшэ болбол греческэ дурадхал тушаа үгэ хэлэһэн ораторнууд тэрэнэй ушар удха тухай хэлэнгүйгөөр гансал процедурна талыень харалсажа шадахагүй гээд тэмдэглэбэ. Югославска түлөөлэгшэ хэлэхэ гэһэн юумэеэ захадань хүргэжэ дүүргээ.

ПЬЯДЕ ГЭГШЫН ХЭЛЭҺЭН ҮГЭ

Пьяде гэгшэ үгэ хэлэхэдээ, резолюци тушаа греческэ проектые конференциин удаадахи пленарна заседаниин зүблэхэ зүйлдэ оруулһаниие буруушаажа арсаһан байгаа. Конференци гээшэ Гадаадын Хэрэгүүдэй Министрнүүдэй Соведтэ ямар нэгэн даалгабари үгэхэ эрхэгүй байна гэжэ Пьяде зааба.

Гадаадын Хэрэгүүдэй Министрнүүдэй Соведэй зүблөөн Люксембургска ордон соо боложо байна бэшэ гээд хэлэнэ. Теэд греческэ делегаци өөрынгөө болон Министрнүүдэй Соведэй хоорондо конференциие үгэ залгагша болгохо гэжэ яахадаа һэдэнэб. Конференци хадаа греческэ правительствын өөрынгөө зорилгонуудые ба өөрынгөө пропагандые бэелүүлхэдэнь туһалхын тулада сугларaa бэшэ юм.

Греческэ правительствын зүгһөө Албанида зай забһаргүй халдаха ябадал хадаа, үндэһэгүй байхаһаа гадна, мүн Балкануудта амгалан тайбан байдалые аюулда оруулжа болохо юм. Бүгэдэниитын эб найрамдалай аша туһа хадаа Албани гээшэ бэеэ даанхай эрхэтэй сүлөөтэй гүрэн байха еһотой гэжэ эринэ. Греческэ правительствын территориальна эрилтэнүүд хадаа Албани, Болгари гэдэг эдэ хоер гүрэндэ эсэргүүгээр табигдана. Үнэндөө хадаа эдэ эрилтэнүүдые табяашань Грециин аюулгүй байха тухай оролдолгодо ямаршье хамаагүй байна. Греческэ правительство болбол «агууехэ Грециие» байгуулха гэһэн зорилготой байнабшуу. «Агууехэ Греци» байгуулха гэһэн буруу һанал хадаа Грецитэй хүршэ һууһан оронуудта аюул ерүүлнэ, тиимэ хадаа буруушаагдаха еһотой.

АГРЕССИВНЭ ГРЕЧЕСКЭ ЭРИЛТЭНҮҮДЫЕ ҮМӨӨРЭЖЭ ХЭЛЭҺЭН ҮГЭНҮҮД

Великобританиин ба США-гэй делегадууд греческэ делегациие үмөөрэжэ ороод, конференци гээшэ греческэ дурадхалые зүблэхэ зүйлдэ оруулха еһотой гэжэ баадхаһан байна.

Великобританиин делегат Александер советскэ ба югославска делегацинуудай хэлэжэ харуулһан баримтануудта харюу үгэхэ ябадалһаа халба һүрөөд, резолюциин проект тухай греческэ делегациин табиһан проектые зүблэхэ зүйлдэ оруулха эрхэтэй гэжэ хооһон үгөөр шашаба. Теэд тэрэнь Амгалан тайбанай Конференциин зорилгонуудта оройдоошье хабаадахагүй байха юм.

Александер болбол энэ конференци дээрэ греческэ делегаци һанал бодолоо өөһэдөө хэлэхэ аргагүй байһан юм шэнгеэр харуулха һанаатай. «Энэ конференцидэ тэгшэ эрхэтэйгээр хабаадагша Грециин түлөөлэгшэдэ өөрынгөө һонирхожо байһан асуудал тушаа үгэ хэлэхэ арга үгэебди», гээд Александер уряалан хэлэһэн байна.

Хэрбээ Александер конференциин зорилгодо оройдоошье хабаадахагүй асуудалые тэрэнэй зүблэхэ зүйлдэ оруулхые эриһэн байгаа юм һаань, Бирнс (США) болбол энэ асуудалые айхабтар шухала болгожо, конференци хадаа тэрээниие зүбшэн хэлсэхэ эрхэтэй юм гэбэ. Зүгөөр, Бирнсын хэлэһэн ушар баримтануудынь даншье үндэһэгүй байшоо.

Бирнс болбол Гадаадын Хэрэгүүдэй Министрнүүдэй Совет хадаа 21 державануудай хабаадажа байһан Амгалан тайбанай Конференциин үгэ залгагша болоогүйшье һаань, тус дурадхалые хаража шадаха байһан юм гэжэ мэдэрбэ. Тиибэшье Амгалан тайбанай Конференци гээшэ греческэ делегациин эрилтэнүүд тушаа зууршалагша болохо һэн гэжэ уряалһан байна.

Греческэ эрилтэнүүдые үмөөрэжэ, иимэ үгэнүүдые хэлэхэдэнь хэдэн олон делегацинуудай зүгһөө арсаха ябадал гараба. Польша ба Франциин түлөөлэгшэд греческэ делегациин эрилтые болюулха гэжэ баадхан хэлэһэн байна.

Хоердохео үгэ абаһан Советскэ делегациие толгойлогшо Молотов болбол эб найрамдалда дуратай демократическа ба өөрынгөө хүршэ оронуудта агрессивнэ эрилтэнүүдые табиһан Цалдарисай правительствын хэрэгүүд тушаа зууршалагшадай үндэһэгүй баримтануудые тон гүнзэгыгөөр шүүмжэлжэ хэлэһэн байгаа.

В. М. Молотовой хэлэһэн үгэ

Бидэнэр мүнөөдэр хоер тусгаар асуудалые зүбшэн хэлсэхын тулада сугларһан байгаабди, теэд мүнөө баһа ондоо гурбадахи асуудалые зүбшэн хэлсэжэ байна гээшэбди. Бидэнэр хадаа Иранда хамаатай асуудалнууд тушаа зүблэхэ зүйлнүүдые баталжа абаһан аад, харин мүнөө болоходо Греци тухай асуудал зүбшэн хэлсэжэ байнабди.

Потсдамска (берлинскэ) хэлсээгээр хараалагдаһан тэдэ асуудалнуудые Гадаадын Хэрэгүүдэй Министрнүүдэй Соведэй хаража үзэхэ эрхэтэй байһыень бидэнэй хэншье арсанагүй. Эндэ минии хэлэһэн тушаа хэгдэһэн мэдүүлгэнүүд буруу байна гээшэ.

Гадаадын Хэрэгүүдэй Министрнүүдэй Соведэй хүтэлбэрилхын тулада ямар гурим тогтоогдооб? Гадаадын Хэрэгүүдэй Министрнүүдэй Соведые бии болгохо тухай Потсдамска конференциин гаргаһан шиидхэбэриин 3 «а» пункт тухай эндэ тон зүбөөр хэлэгдэһэн байха юм. Тус шиидхэбэри соо энэ Министрнүүдэй Соведэй зорилгонууд тухай иигэжэ хэлэгдэһэн байна гэбэл: тэрэ хадаа Итали, Румыни, Болгари, Венгри болон Финляндида хамаатай эб найрамдалай договорнуудые зохеохо хэрэг тэрээндэ даалгагдана, мүн тэрэшэлэн «Европодо дайн сэрэгэй дүүрэхэнэй даа шарамда гараһан шиидхэгдээгүй территориальна асуудалнуудые тааруулха тушаа дурадхалнуудые зохеохо хэрэг» мүн тэрээндэ даалгагдана гэбэ. Тиимэ болохоолоороо нэрээшье энэ мэтын хэрэгтэ хабаадаха ямаршье асуудалнуудые Гадаадын Хэрэгүүдэй Министрнүүдэй Совет эрхилжэ болохо байнабшуу.

Теэд, мүнөө Гадаадын Хэрэгүүдэй Министрнүүдэй Совет ямар юумэ хэхэ еһотойб гэһэн хэрэг гараад байна бэшэ. Энэ зал соо Гадаадын Хэрэгүүдэй Министрнүүдэй Совет бэшэ, харин 21 гүрэнэй конференци боложо байна гээшэ. Мүнөө Амгалан тайбанай Конференциин ямар юумэ хэхэ еһотой байһан тухай хэлсэгдэнэ. Тэрээн тухай Потсдамска резолюци соо бэшэ, харин ондоо документ соо хэлэгдэдэг байна гэбэл: «Советскэ Союзай, Америкын Холбоото Штадуудай болон Нэгэдэмэл Королевствын Гадаадын Хэрэгүүдэй Министрнүүдэй Московско зүблөөнэй шиидхэбэри» гэжэ нэрэтэй юм. Тэрэ документ соо Итали, Румыни, Болгари, Венгри болон Финляндитай эб найрамдалай договор хэхээр бэлэдхэхэ тухай бүлэг соо иигэжэ хэлэгдэнэ: «эдэ бүхы проектнүүдэй бэлдэгдэжэ дүүрээд байхадань, Гадаадын Хэрэгүүдэй Министрнүүдэй Совет болбол эб найрамдалай договорнуудые зүбшэн хэлсэхын тулада конференциие татаха еһотой». Тиимэ болохоолоороо Амгалан тайбанай Конференци юу хэхэ еһотой байһаниинь эндэ эли тодоор заагдана. Тэрэ хадаа эдэ табан гүрэнтэй хэгдэхэ эб найрамдалай договорые зүбшэн хэлсэхэ үүргэтэй.

Гадаадын Хэрэгүүдэй Министрнүүдэй Совет болон Амгалан тайбанай Конференци уялгануудынгаа тад ондоо байнабшуу. Энээниие худхаһанай хэрэггүй. Бидэнэр Московско зүблөөнэй тэрэ шиидхэбэри соо бэшэгдэһэн заабарие баримталха еһотой байнабди. Тэрэ шиидхэбэриин еһоор, манай конференци урдань Германиин сателлидүүд байһан табан гүрэнтэй эб найрамдалай договор хэхэ хэрэгые эрхилжэ шадаха юм. Амгалан тайбанай Конференци дээрэ энээнһээ ондоо юумэ харагдажа үзэгдэхэ еһогүй.

Минии урда тээ үгэ хэлэһэн Франциин түлөөлэгшэ болбол Албани ба Грецидэ хамаадаха асуудалнуудые зүбшэн хэлсэлгэ хадаа Амгалан тайбанай Конференциин зорилгодо оролсохогүй юм гэжэ зүб хэлэбэ. Албани гээшэ урдань Германиин сателлит байгаагүй, тэрэ хадаа урдань дайсан байһан гүрэнүүдэй тоодо орохогүй байна. Греци гээшэ мүнөө хүртэр Албанитай дайнай байдалтай байна гэжэ эндэ греческэ делегациин хэды ехээр хэлээшье һаань, тэрэнь үндэһэ баримтагүй байха юм. Энэ хадаа, бишиихан Албаниие айлгахын тулада ба греческэ эригшэдэй булимтаралгын түсэбые зүбтүүлхын тулада һанаанһаа абажа зохеогдоһон байна. Бидэнэр конференци дээрэ нэгэн дуугаар шиидхэбэри гаргажа, Германида эсэргүү дайнай болоходо союзнигуудта туһалһан гүрэнүүдэй дунда Албаниие урижа асарһан байнабди. Тиин Германи ба фашистска Италида эсэргүүсэжэ эдэнтэй хамта тэмсэһэн ба фашизмые дараһан манай илалтада туһалһан шэнэ демократическа Албаниин түлөөлэгшые бидэнэр эндэ амаршалһан байгаабди. Советскэ делегаци хадаа мүнөөнэй демократическа Албанида хани һайнаар хандаха гээшэ тон зүб гэжэ тоолохо байна. Хэрбээ мүнөөдэрэй греческэ зонхилогшодой булимтаралгын эрилтэнүүдые зүбшөөн дэмжэхэ харгыгаар бидэнэй ябаха болоо һаа, конференци гээшэ тон буруу харгыгаар орохо байнабшуу.

Зүгөөр, эндэ байлсаһан зарим нэгэн делегаци хадаа энэ конференци дээрэ ямаршье асуудалнуудые хэлсэхэ гэһэн түлөөлэлгэтэй байжа болохо. Хэршье тиимэ байха ааб даа. Юрэ лабынь хэлэхэдэ, Советскэ делегаци гээшэ тиихэгүй байна. Эндэ хайшаашье хамаагүйгөөр байха гээшэ ябашье таарахагүй, харин тэрэ мэтын үзэл хадаа конференцидэ һайн юумэ ерүүлхэгүй гансал худхаляа гаргаха болоно.

Бидэнэр конференциин эрхые үргэдхэхэ ба энээнэй урда тээ тэрэнэй ябажа байһан харгыһаань ондоо зам худар оруулха гэһэн ябадалһаа арсаха еһотойбди. Бидэнэр эб найрамдалай табан договорнуудай проектнүүдые хаража үзэхэ ба конференциин уялгада хабаадахагүй тиимэ асуудалнуудые зүбшэн хэлсэлгэдэ оролсохогүй еһотойбди.

Зарим гадаадын державанууд мүнөөнэй греческэ зонхилогшодые хуулитаар ба хуулита бэшээр дэмжэдэг байһыень мэдэнэбди. Бури үсэгэлдэр хадаа, Грецидэ болохо плебисцидэй хойноһоо Великобританиин ба Америкын Холбоото Штадуудай зүгһөө хуулита ажаглагшад хинан хаража байха юм гэжэ хэлсээ һэн. Теэд мүнөө үдэр болоходо тиимэ хуулита ажаглагшад байхагүй болобошье хуулита бэшэ ажаллагшад байлсаха юм гээд хөөрэлдэнэ. Тусхайлан хэлэхэдэ, зарим нэгэн гүрэнүүд мүнөөшье Грециин дотоодын хэрэгтэ хамаархалсана гээшэ. Тиимэ хадаа, тэрэнэй түлөө харюусалгатай байна. Гансахан Французска правительство энэ хэрэгһээ зайсаба. Англиин ба Холбоото Штадуудай правительствонууд хадаа Грециин дотоодын хэрэгүүдтэ дахяад хамаархалсажа байхаһаа гадна, тиимэ хамаархалгада оролсохоор бусадыешье тата[жа]…

нэгэн зарим талаараа … Английска сэрэгүүд мүн[өө] Грецидэ байдаг, тиимэ … орон доторхи байдалай т… нэртэ харюусалга тохогд… риканска сэрэгэй кораблы… тээшэ ошобо гээд хаа… зар тунхаг гаранхай. Мүн… дэмжээргэ греческэ прави… да хэрэгтэй юм байгаа … Теэд Грециин дотоодын … дые һүрдүүлэн дараха гү… арга зэмсэгүүд хадаа де… да хэрэггүй байхаһаа га… аюултай байнабшуу.

Греческэ арад зондо … шэр байдал ущаруулһан … далнуудые һалгааха бол… тулаа бэшэ аал. Газаа та… маархалсажа байха ябад… люулжа, таатай зохид … ческа үндэһэ һуури дээрэ… сүлөөтэйгөөр өөрынгөө пар… һунгаха, газаа талаһаа түр… гүйгөөр монархи тухай … шиидхэхэ. бидэндэ хани ба … греческэ арад зоной нэрэ-т… хөөрөө хүрэмөөр өөрынгөө … демократическа прави… һунгаха арга греческэ ара… өөһэдтэнь олгохо саг тул… аал. Хэрбээ энэ асуудалда … риин гүрэнүүдэй түлөөлэгшэ… һөө хайшаашье хамаархагү… һайн талаар гаргаад байгаа… бүхы демократическа орону… ниитын һанал бодол гээшэ … һайшаан амаршалха бэлэй.

Гадаадын Хэрэгүүдэй … нүүдэй Соведтэ сэхэ хан… лада хүсэд этигэлтэй хүн… шэ байһан греческэ … дэмжэн дүнгэлсэхэ хүсэл… һан хүнүүд бии гээшэ. Те… хүсэлэнтэй байгшад энээни… аргаар хэжэ шадаха юм … хэдэ болоно. Греческэ де… даа конференциин заһаб… соогуур тиимэ делегацину… нуудые суглуулбал, бүхы … циие энэ хэрэг худар тат… жа шадаха юм.

Юрэ хэлэхэдэ, Советскэ … ци хадаа энэ хэрэг худар … тайбанай Конференциие … оруулхагүй һэн гэжэ гү… **(Альга ташалган).**

Молотовой үгэ хэлэһ… лээр, заседаниин түрүүлэ… бол Албани тушаа Грец… ториальна эрилтэнүүдые … хэрэгые хаража үзэхыень … Хэрэгүүдэй Министрнүүдэй … даалгаха гэһэн Греческэ … лые Амгалан тайбанай К… циин удаадахи пленарна … дээрэ хаража үзэхэ тухай … лые голосованида табиба. … радхалые 12 голос зүбшөө… лос буруушааһан ба хоер… лаа үгөөгүй байгаа, тэрэ ду… түлөө США, Великобритани… ли, Хитад, Греци, Инди, … Голланди, Австрали, Ш… ди, Урда-Африканска Союз… валһан байгаа. Энэ ду… буруушаажа СССР-эй, … Белоруссиин, Чехословакиин… нын, Польшын, Югославиин… цинууд голосовалба. Голо… хабаадалсаха ябадалһаа Бе… Норвегиин делегацинууд … байна.

* * *

Үдэшэлэн Итали тушаа … мическа комиссиин ба Венг… маатай политическэ болон … риальна асуудалнууд туша… сиин заседани болобо.

Харюусалгата редактор Ц. Д. ДАМДИНЖ[АПОВ]

РЕДАКЦИИН АДРЕС: г. Улан-Удэ, ул. Ленина 26. (ТЕЛЕГРАФНА АДРЕС: Улан-Удэ. Үнэн). ТЕЛЕФОНУУД: ответ. редактора—23. АТС—1-80; зам. редактора—23; ответ. секретаря—3-23; отделов: партийной и комсомольской … сельского хозяйства—3-23 (2 зв.); культуры и быта, промышленности и транспорта—4-52; писем трудящихся, внутренней информации и переводов—4-52 (2 зв.); об'явлений—2-64 (2 зв.).

Н—00691. Типография Государственного газетного издательства при Совете Министров БМАССР. тираж …